

А.Б. Акпаева, Л.А. Лебедева, М.Ж. Минжасарова

МАТЕМАТИКА

Китоби дарсӣ барои синфи 2
мактаби умумитаълимӣ

Қисми 2

Алматы
“Алматыкітап” – “Жазушы”
2017

УДК 373.167.1
ББК 22.1 Я 72
А 33

Вазорати Таълим ва фаннии Ҷумҳурии Қазоқистон
тасдиқ намудааст

Ба нашри тоҷикӣ нашриёти “Ҷазушы” тайёр кардааст

Аломатҳои шартӣ:

	– мақсади дарс	*	– муқоиса кунед $>$, $<$, $=$, \neq
	– таҳлил кунед, фикри худро
гӯед		– шумо тадқиқотчӣ
	– дар хотир нигоҳ доред		– кор дар гурӯҳ
	– кор дар дафтар		– кор дар ҷуфт
	– бо тарзҳои гуногун ҳал
кунед		– кори амалӣ
	– кӣ зудтар?		– дуруст ҳисоб кунед
	– рақами монндашуда, аломат		

Акпаева А.Б. ва д.

А 33 **Математика.** Китоби дарсӣ барои синфи 2 мактаби умумитаълимӣ.
Қисми 2. / А.Б. Акпаева, Л.А. Лебедева, М.Ж. Минжасарова. – Алматы:
“Алматыкітап” – “Ҷазушы”, 2017. – 60 саҳифа, расмдор.

ISBN 978-601-200-584-4

УДК 373.167.1
ББК 22.1 Я 72

ISBN 978-601-200-584-4

© Акпаева А.Б., Лебедева Л.А.,
Минжасарова М.Ж., текст, 2017
© “Алматыкітап баспасы» ЖШС, 2017
Төжік тіліне “Ҷазушы” баспасында аударылды, 2017

ХОНАНДАИ МҶҲТАРАМ!

Дар ин қисми китоби дарсӣ низ бо маводҳои наву шавқовар шинос мешавед.

Муқоиса кардани ченакҳои вақт ва аз рӯи соат аниқ кардани вақтро меомӯzed.

Масъала ва мисолҳои шавқоварро ҳал мекунед. Ҳал кардани ҳисобҳои мантиқиро меомӯzed, ки қобилияти фикр кардан ва сабрнокиро инкишоф медиҳанд.

Дар вақти бо ҳамсинфон ҳал намудани баъзе супоришҳо дар якҷоягӣ бо гурӯҳ кор карданро ҳам ёд мегиред.

Бо дӯстон забт намудани қуллаи дониш хуш ва шавқовар мебошад.

Мо, муаллифони китоб, дар роҳи донишомӯзӣ муваффақият металабем.

ҚИСМИ 2А. ЧАМЪ ВА ТАРҲ КАРДАНИ АДАДҲОИ ДУРАҚАМА. САДИҲО. ҲИСОБҲО

Ададҳои натуралӣ ва 0

Ҳама чизро доништан меҳоҳам

Ман рақамҳои римии то 12-ро меомӯзам.

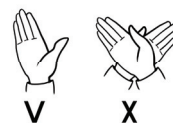

1. Ададҳоро бо рақамҳои римӣ навиштан мумкин аст. Ба хотир оред, ки бо ин гуна рақамҳо дар кучо вохӯред? Аниқ кунед, ки ин рақамҳо чӣ гуна пайдо шудаанд. Бинед, ки рақамҳои римӣ ба чӣ монанданд? Ададҳои 5, 10, 11, 12, 8, 6 – ро бо рақамҳои римӣ нишон диҳед.

Рақамҳои римӣ

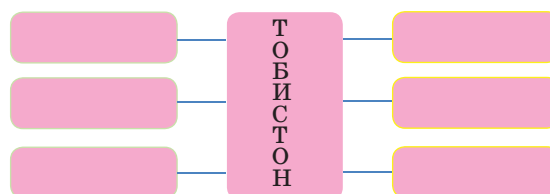
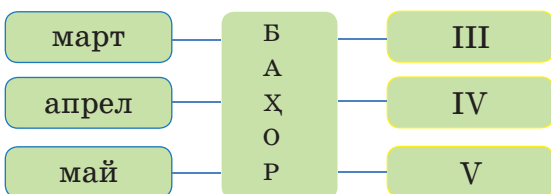
I V X

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

2. Ба расм назар андозед. Вазифаро аз рӯи намуна иҷро кунед.

3. Сифрҳои римиро аз рӯи тартиби афзуншавиашон номбар кунед.

4. Ҳисоб кунед.

$$64 + 5$$

$$64 + 2$$

$$33 + 3$$

$$1 \text{ дм } 4 \text{ см} + 5 \text{ см}$$

$$42 + 5$$

$$47 - 6$$

$$78 - 5$$

$$9 \text{ дм } 7 \text{ см} - 5 \text{ см}$$

$$25 - 2$$

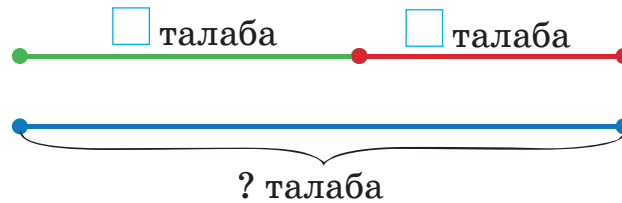
$$78 - 2$$

$$81 + 8$$

$$85 \text{ см} - 3 \text{ см}$$

4. Масъаларо ҳал кунед.

6 нафар хонандаи синфи мо бо варзиш ва 5 нафари дигар бо мусиқӣ машғул мешаванд. Бо варзиш ва мусиқӣ чанд нафар хонанда машғул бошад, ҳамон қадар хонандагон ба маҳфили рассомӣ мераванд. Ёбед, ки бо рассомӣ чанд хонанда машғул мешудааст?

6. Ададҳои мондаро нависед.

Садӣ – воҳиди нави шумор

Бо шавқ мехонам

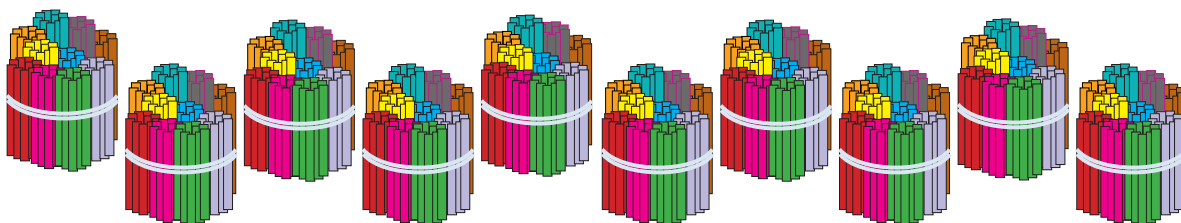
Ман садиро медонам, бо садиҳо то 1000 шумурданро меомӯзам.

1. Воҳидҳои то 100-ро шуморед. 10 қаламро чӣ хел номидан мумкин? Бо даҳиҳо то 100 шуморед.

Ашӯҳо бисёр бошад, онҳоро бо садиҳо шуморида мешавад. Барои садиро гирифтани чӣ қадар банд қалам лозим? Даҳиҳоро то адади 100 шуморед.

1 садӣ = 10 даҳӣ = 100 воҳид

1 садӣ – 100
2 садӣ – 200
3 садӣ – 300
4 садӣ – 400
5 садӣ – 500
6 садӣ – 600
7 садӣ – 700
8 садӣ – 800
9 садӣ – 900
10 садӣ – 1000

Садиҳои пурраро номбар кунед:

2 садӣ – 200 (дусад)
3 садӣ – 300 (сесад)
4 садӣ – 400 (чорсад)
5 садӣ – 500 (панҷсад)
6 садӣ – 600 (шашсад)
7 садӣ – 700 (ҳафтсад)
8 садӣ – 800 (ҳаштсад)
9 садӣ – 900 (нӯҳсад)

2. Садиҳоро аз рӯи афзоиш номбар кунед?

900 300 200 400 100 600 700 500

3. Муқоиса кунед.

$$\begin{array}{l} 9 \text{ даҳӣ} * 7 \text{ садӣ} \\ 100 * 200 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 800 * 5 \text{ даҳӣ} \\ 700 * 80 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 6 \text{ садӣ} * 8 \text{ даҳӣ} \\ 900 * 5 \text{ садӣ} \end{array}$$

4. Ба ҳар як масъала нақша созед. Онҳоро ҳал кунед.

а) Ба 7 китобхое, ки дар бораи ҷонварон аст ва аз он 8 то зиёд китоби афсонаҳо супориш доданд. Ҳамагӣ ба чанд китоб супориш дода шудааст?

б) Завқия рӯзи якшанбе 11 саҳифа ва рӯзи душанбе бошад, нисбат ба он 4 саҳифа камтар хонд?

в) Рӯзи чоршанбе ба китобхона 16 бача ва рӯзи панҷшанбе 9 бача рафтанд. Кадом рӯз бачаҳо ба китобхона бисёртар рафтанд. Чӣ қадар зиёдтар рафтанд?

$$\begin{array}{l} \square - \square \\ \square - \square \end{array} \begin{array}{l} \curvearrowright \\ \curvearrowleft \end{array} ? \text{ зиёд}$$

$$\begin{array}{l} \square - \square \\ \square - ?, \square \text{ зиёд} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \square - \square \\ \square - ?, \square \text{ кам} \end{array}$$

5. Ҳисоб кунед.

$$\begin{array}{cccccc} 18 - 9 & 6 + 7 & 12 - 4 & 9 + 3 & 7 + 8 & 9 + 8 \\ 11 - 9 & 3 + 8 & 7 + 4 & 5 + 7 & 7 + 9 & 8 + 5 \end{array}$$

Чамъ ва тарҳ кардани садиҳо

Дар хондан фаъол будан

Ман даҳонӣ чамъ ва тарҳ кардани садиҳои то адади 1000 ме-омӯзам.

1. Чӣ хел сохта шудани садиҳоро фаҳмонед.

10 воҳидҳо = 1 даҳӣ

10 даҳӣ = 1 садӣ

Бо истифодаи даҳиҳо модели адади садро созад.

1 даҳӣ

Ба навишт назар андозед. Садиҳо чӣ тарз тарҳ ва чамъ меша-вад? Фаҳмонед.

а) $2 + 1$ $20 + 10$ $200 + 100$
 $3 - 1$ $30 - 10$ $300 - 100$

б) Ҳисоб кунед.

$300 + 100 = 3 \text{ садӣ} + 1 \text{ садӣ}$ $400 + 500$
 $1000 - 100 = 10 \text{ садӣ} - 1 \text{ садӣ}$ $800 - 200$

2. Бо воҳидҳои зерин ифодаҳо созед.

$$200 = \square \text{ садӣ}$$

$$900 = \square \text{ садӣ}$$

$$400 \text{ кг} = \square \text{ с}$$

$$700 \text{ кг} = \square \text{ с}$$

$$100 \text{ кг} = \square \text{ с}$$

$$1000 \text{ кг} = \square \text{ с}$$

3. Ҳисоб кунед. Санҷиш гузаронед.

а)

$$400 + 200$$

$$700 - 200$$

$$300 + 200 + 300$$

$$1000 - 400 - 100$$

$$900 - (300 + 100)$$

$$600 + 300 - 100$$

б) Ҳисоб кунед.

$$25 + 3$$

$$78 - 6$$

$$34 - 2$$

$$23 + 4$$

$$79 - 5$$

$$45 + 3$$

$$96 - 2$$

$$35 - 2$$

$$41 + 2$$

$$27 - 5$$

$$42 + 6$$

$$32 + 3$$

$$600 - 300$$

$$200 + 700$$

$$1000 - 200$$

$$800 - 600$$

4. Шартҳои ҳисобҳоро муқоиса кунед.

а) Дар мактаби мо 600 хонанда ҳаст. Дар мактаби ҳамсоҳ назар ба он 200 хонанда зиёдтар аст. Дар мактаби ҳамсоҳ чанд хонанда меҳонад?

б) Дар мактаби мо 600 талаба ҳаст. Шумораи хонандагони мактаб назар ба мактаби ҳамсоҳ 200 камтар аст. Дар мактаби ҳамсоҳ чанд талаба меҳонад?

в) Дар мактаби мо 600 то талаба ҳаст, ки он нисбат ба мактаби ҳамсоҳ 400 то кам аст. Дар мактаби ҳамсоҳ чанд хонанда меҳонад?

г) Дар як мактаб 400 хонанда бошад, дар мактаби дигар 500 хонанда ҳаст. Дар ҳар ду мактаб ҳамагӣ чанд хонанда ҳаст?

5. Ададҳоро чӣ тарз ҳамчун кардан осон аст?

$$1 \text{ садӣ} + 2 \text{ садӣ} + 3 \text{ садӣ} + 4 \text{ садӣ} + 5 \text{ садӣ} + 6 \text{ садӣ} + 7 \text{ садӣ} + 8 \text{ садӣ} + 9 \text{ садӣ}$$

$$10 + 20 + 30 + 40 + 50 + 60 + 70 + 80 + 90$$

$$11 + 12 + 13 + 10 + 17 + 18 + 19$$

$$5 + 4 + 3 + 2 + 1 + 19 + 18 + 17 + 16 + 15$$

Бузургиҳоро ҳамъ ва тарҳ мекунем

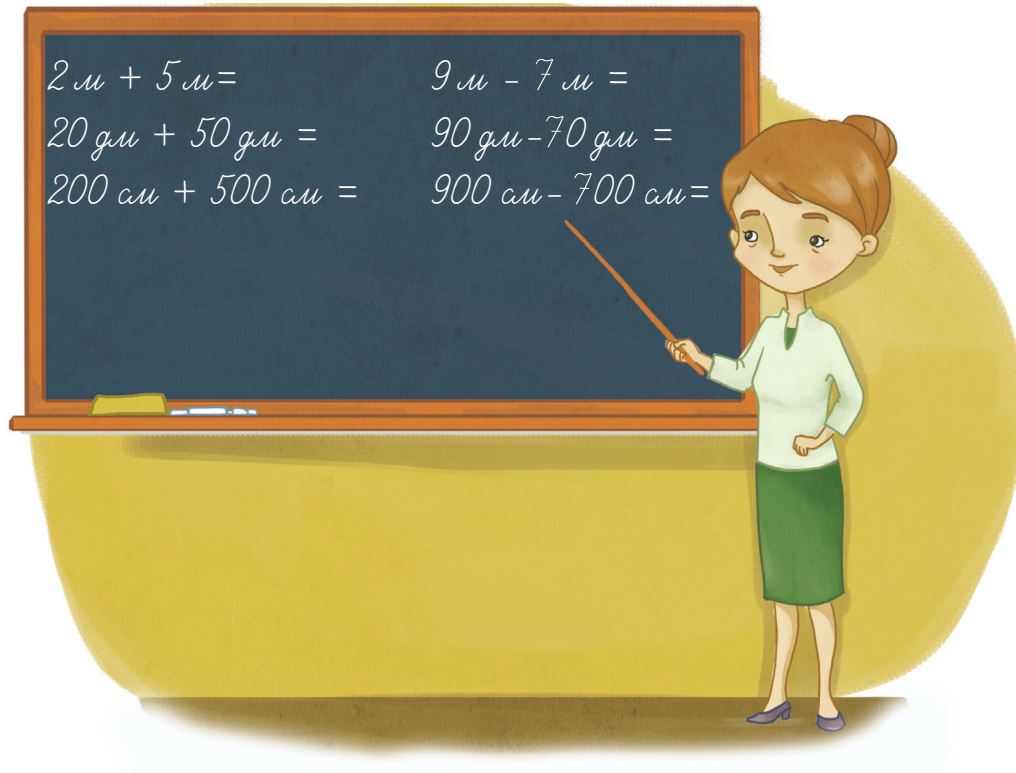
Муаллими мактаб

Ман бузургиҳоро муқоиса карда натиҷа мебарорам. Даҳонӣ ҳамъ ва тарҳ мекунам.

1. Ба мисолҳои тахтаи синф нигоҳ кунед. Мисолҳо бо якдигар чӣ алоқамандӣ дорад?

2. Ҷуфти мисолҳоро ёбед.

$$100 \text{ кг} + 500 \text{ кг}$$

$$300 \text{ кг} + 400 \text{ кг}$$

$$1000 \text{ кг} - 600 \text{ кг}$$

$$800 \text{ кг} - 500 \text{ кг}$$

$$100 \text{ см} - 5 \text{ дм}$$

$$9 \text{ дм } 6 \text{ см} - 3 \text{ см}$$

$$3 \text{ с} + 4 \text{ с}$$

$$1 \text{ с} + 5 \text{ с}$$

$$96 \text{ см} - 3 \text{ см}$$

$$10 \text{ с} - 6 \text{ с}$$

$$10 \text{ дм} - 5 \text{ дм}$$

$$8 \text{ с} - 5 \text{ с}$$

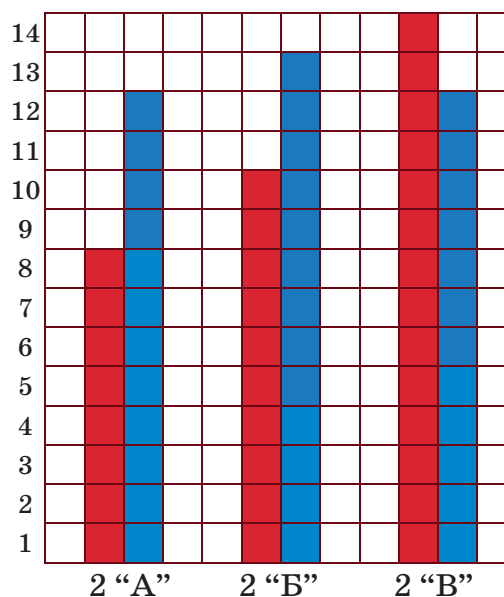
3. Ба диаграмма нигоҳ кунед ва хонед. Давомашро бо ду амал ҳал кунед.

Ман дар синфи 2 «А» мехонам.

Ман дар синфи 2 «Б» мехонам.

Ман дар синфи 2 «В» мехонам.

писарон
духтарон

- а) Дар синфи 2 «А» писарон 8 нафар буда, духтарон аз онҳо 4 то зиёданд. Дар синфи 2 «А» чанд нафар духтарон ҳаст?
- б) Дар синфи 2 «...» духтар ҳастанд, писарон бошад, аз онҳо ... зиёд (кам). Дар синфи 2 «...» чанд ... ҳастанд?

4. Муқоиса кунед.

а)

$$5 \text{ дм } 3 \text{ см} * 56 \text{ см}$$

$$64 \text{ см} * 7 \text{ дм}$$

$$87 \text{ см} * 1 \text{ м}$$

$$1 \text{ дм } 5 \text{ см} * 2 \text{ дм}$$

$$7 \text{ дм } 5 \text{ см} * 75 \text{ см}$$

$$1 \text{ м} * 2 \text{ дм}$$

$$1 \text{ м} * 2 \text{ дм } 3 \text{ см}$$

$$10 \text{ дм} * 1 \text{ м}$$

$$9 \text{ дм } 9 \text{ см} * 1 \text{ м}$$

б)

$$5 \text{ л} + 8 \text{ л} * 3 \text{ л} + 7 \text{ л}$$

$$9 \text{ л} + 4 \text{ л} * 5 \text{ л} + 9 \text{ л}$$

$$12 \text{ л} - 8 \text{ л} * 14 \text{ л} - 8 \text{ л}$$

$$8 \text{ л} + 3 \text{ л} * 8 \text{ л} + 8 \text{ л}$$

5. Ифодаҳоро ҳал кунед.

$$100 - (60 + 20)$$

$$50 - (40 - 20)$$

$$80 + (40 - 20)$$

$$(40 + 20) - 50$$

$$600 + (300 - 100)$$

$$(700 - 300) + 200$$

$$400 - (300 + 100)$$

$$1000 - (200 + 500)$$

Бо тарзи мувофиқ чамъ ва тарҳ мекунем Бо тарзҳои гуногун ҳал кардан

Супориши хонагӣ

Ман бо тарзи мувофиқ ҳал карданро меомӯзам.

1. Анвар супориши хонаро иҷро кард. Вай барои иҷро кардан душворӣ мекашид. Бачаҳо ба ӯ фикрҳои худро баён намуданд.

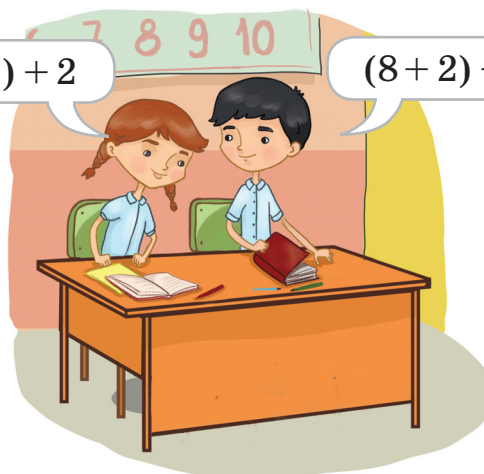
$$(8 + 6) + 2$$

$$?$$

$$(8 + 6) + 2$$

$$(8 + 2) + 6$$

Фикр кунед. Кадом хонанда ба Анвар тарзи мувофиқро нишон дод.

Ҳал кунед.

$$9 + 6 + 1$$

$$7 + 5 + 3$$

$$8 + 2 + 9$$

$$5 + 9 + 5$$

$$10 + 2 + 8$$

$$6 + 10 + 4$$

$$6 + 30 + 4$$

$$45 + 7 + 3$$

$$75 + 6 + 4$$

Бо ҳамроҳи дӯстонатон ҳал кунед.

$$(71 + 16) + 9$$

$$24 + (48 + 6)$$

$$(52 + 35) + 8$$

$$41 + (25 + 9)$$

$$32 + (8 + 19)$$

$$(53 + 19) + 7$$

Хосияти тақсимоти чамъро ба хотир оред:

1) $\square + (\square + \square)$

2) $\square + (\square + \square)$

3) $\square + (\square + \square)$

2. Мисолро ҳал кунед.

Барои оро додани синф 10-то пӯфаки сабз, 20-то пӯфаки сурх ва 30-то пӯфаки зард пӯф карда шуд. Ҳамагӣ чандто пӯфак пӯф карда шуд?

Ин мисолҳоро бо тарзи гуногун ҳал кардан мумкин. Ба дафтар нависед.

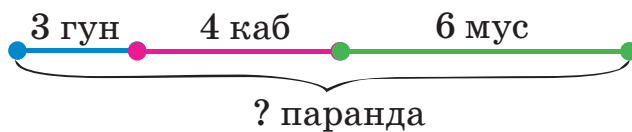
Тарзи 1

Тарзи 2

Тарзи 3

3. Ба нақша нигоҳ кунед. Мисолро ҳал кунед.

а) Дар донхӯрак 3-то гунҷишк, 4-то кабутар ва 6-то мусича нишастааст. Дар донхӯрак ҳамагӣ чандто паранда ҳаст?

б) Ба дӯкони варзиш 30-то теннис, 20-то гир ва 50-то тӯб оварданд. Ба дӯкони варзиш ҳамагӣ чандто ашёҳои варзишӣ оварда шуд?

4. Муқоиса кунед.

$$45 + 64 * 45 + 46$$

$$99 - 8 * 99 - 88$$

$$88 - 55 * 88 - 15$$

$$34 + 60 * 34 + 6$$

$$77 - 66 * 77 - 16$$

$$45 + 54 * 45 + 45$$

5. Қавсҳоро ҷо ба ҷо гузошта, баробариҳо ҳал кунед.

$$50 - 30 - 20 = 0$$

$$12 - 6 - 6 = 12$$

$$9 + 9 - 5 = 13$$

$$50 - 30 - 20 = 40$$

$$12 - 6 - 6 = 0$$

$$11 - 5 - 3 = 9$$

Алгоритми ҷамъ ва тарҳ кардани ададҳои дурақамаи $32 + 45$, $77 - 32$

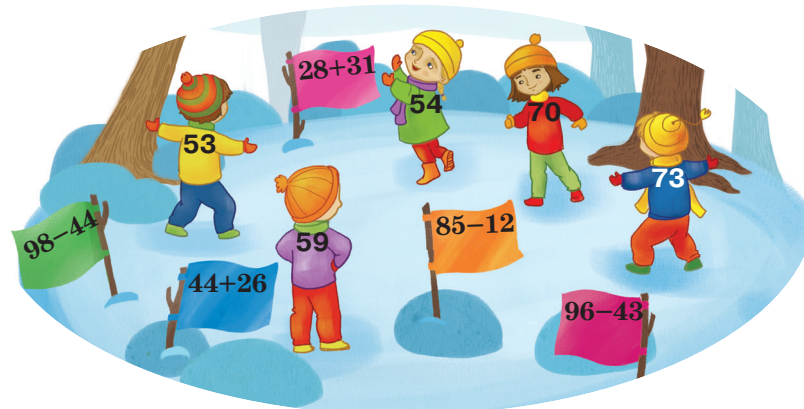
Дарсҳои тарбияи ҷисмонӣ дар мактаби ман

Ман ҷамъ ва тарҳ кардани ададҳои дурақама ро меомӯзам.

1. Бозиҳои эстафетии дарси тарбияи ҷисмонӣ дар боғ гузашт. Мисолҳоро ҳал кунед ва байрақчаҳои бачаҳоро ёбед.

2. Роҳҳои даҳонӣ ҳал кардани мисолҳоро фаҳмонед.

Даҳиҳо	Воҳидҳо
● ● ●	● ●
● ● ● ● ●	● ● ● ● ●

$$32 + 45$$

$$77 - 32$$

Даҳиҳо	Воҳидҳо
● ● ● ● ●	● ● ● ● ●
● ● ● ● ●	● ● ● ● ●

		3	2	
		4	5	
		7	7	

Ҳисобро ба таври сутун навистан қулай аст.

		7	7	
		3	2	
		4	5	

Даҳиҳоро ба зери даҳиҳо воҳидҳоро ба зери воҳидҳо менависам.

Воҳидҳоро ҷамъ мекунам: $2 + 5 = 7$.

Даҳиҳоро ҷамъ мекунам:

3 даҳӣ + 4 даҳӣ = 7 даҳӣ

Ҷавоб: ҳосили ҷамъ ба 77 баробар.

Даҳиҳоро ба зери даҳиҳо, воҳидҳоро ба зери воҳидҳо менависам.

Воҳидҳоро тарҳ мекунам: $7 - 2 = 5$.

Даҳиҳоро тарҳ мекунам:

7 даҳӣ - 3 даҳӣ = 4 даҳӣ

Ҷавоб: фарқи ададҳо ба 45 баробар.

3. Мисолҳоро ба таври сутун нависед. Фаҳмонед, ҳал кунед. Санҷиш гузаронед.

$36 + 23$

$59 - 23$

$89 - 28$

$51 + 23$

$43 + 25$

$63 - 21$

$57 + 22$

$72 - 21$

$75 + 23$

$67 - 36$

$59 - 45$

$86 - 33$

$98 - 65$

$44 + 42$

$43 + 24$

$54 + 25$

Дар вақти ҷамъ ва тарҳ кардани ифодаҳои ченакдор бузургӣро аввал ба воҳидҳои хурд ва баробар баргардонед.

4. Ҳисоб кунед ва фаҳмонед.

$$\begin{array}{r} + 5 \text{ дм } 3 \text{ см} \\ + 3 \text{ дм } 2 \text{ см} \\ \hline \\ \\ - 7 \text{ дм } 9 \text{ см} \\ - 2 \text{ дм } 6 \text{ см} \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 53 \text{ см} \\ + 32 \text{ см} \\ \hline \\ \\ - 79 \text{ см} \\ - 26 \text{ см} \\ \hline \end{array}$$

$98 \text{ см} - 23 \text{ см}$

$29 \text{ см} - 13 \text{ см}$

$3 \text{ дм } 2 \text{ см} + 5 \text{ дм} + 6 \text{ см}$

$41 \text{ л} + 36 \text{ л}$

$95 \text{ см} - 63 \text{ см}$

$7 \text{ дм} + 8 \text{ см} - 2 \text{ дм } 5 \text{ см}$

$45 \text{ см} + 21 \text{ см}$

$4 \text{ дм } 2 \text{ см} + 47 \text{ см}$

$3 \text{ дм } 3 \text{ см} + 1 \text{ дм } 6 \text{ см}$

$31 \text{ л} + 14 \text{ л}$

$7 \text{ дм } 6 \text{ см} - 5 \text{ дм } 2 \text{ см}$

$9 \text{ дм } 4 \text{ см} - 6 \text{ дм } 3 \text{ см}$

5. Масъалаҳоро бо матни кӯтоҳ нависед. Нақшаашро созед. Ҳисоб кунед.

а) Ба варзиши сабук аз синфи дуюм 7 нафар духтарон, вале аз синфи сеюм 6 нафар духтарон рафтанд. Аз синфи чорум бошад, аз синфҳои дуюм ва сеюм чӣ қадар духтарон иштирок кардагӣ бошанд, ҳамон қадар иштирок карданд. Шумораи духтарони синфи чорумро ёбед.

б) Ба катакҳо ададҳои мувофиқро гузаред ва ҳал кунед.

Бо варзиши сабук духтарон иштирок карданд. Духтарон ба давидан, дигар духтарон ба дарозӣ ҷаҳидан мусобиқа карданд. Чанд нафар духтарон ба дарозӣ ҷаҳиданд?

Алгоритми ҷамъ ва тарҳ кардани ададҳои дурақамаи $46 + 14$, $60 - 14$, $82 + 18$, $100 - 82$

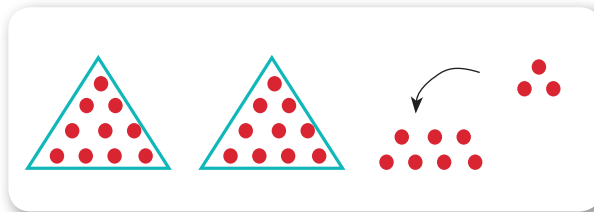
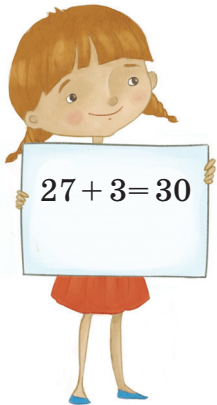
Маҳфилҳои варзиши мактаб

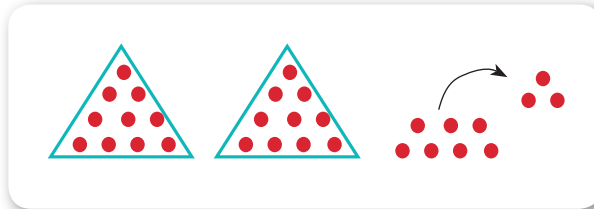
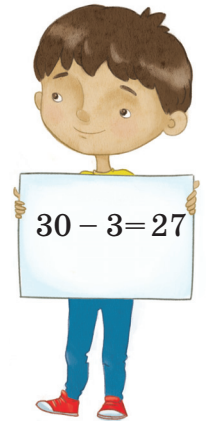
Ман алгоритми ҷамъ ва тарҳ кардани ададҳои дурақамаро меомӯзам.

1. Ба тарзи ҳал кардани мисолҳои Нигина ва Умед назар андозед. Бо ёрии модели ададҳои тарзи ҳалшавии мисолро фаҳмонед.

$$\begin{array}{r} 1 \\ 27 \\ + 3 \\ \hline 30 \end{array}$$

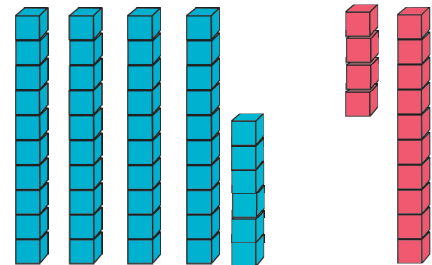

$$\begin{array}{r} 30 \\ - 3 \\ \hline 27 \end{array}$$

2. а) Ҳисобро фаҳмонед.

$$\begin{array}{r} 46 \\ + 14 \\ \hline 60 \end{array} \quad \begin{array}{r} 60 \\ - 14 \\ \hline 46 \end{array}$$

Менависам ...

Воҳидҳоро:

$6 + 4 = 10 = 1$ даҳӣ 0 воҳид.

0-ро ба зери воҳидҳои менависам.

Барои ба даҳӣҳо ҷамъ кардан

1 даҳиро дар ёд мебарам.

Даҳӣҳоро ҷамъ мекунам:

4 даҳӣ + 1 даҳӣ + 1 даҳӣ = 6 даҳӣ

Ҷавоб: ҳосили ҷамъ баробар аст ба ...

Менависам...

Воҳидҳоро тарҳ мекунам:

Аз 0 адади 4-ро тарҳ карда намешавад.

6 даҳӣ = 5 даҳӣ + 10

Тарҳ мекунам: $10 - 4 = 6$.

Аз 6 даҳӣ 1 даҳӣ қарз мегирам, 5 даҳӣ монд.

Даҳӣҳоро тарҳ мекунам:

5 даҳӣ - 1 даҳӣ = 4 даҳӣ

Ҷавоб: фарқи адад баробар ба ...

б) Роҳҳои ҳал намудани мисолҳоро фаҳмонед.

$$\begin{array}{r} 1 \\ + 82 \\ \hline 188 \\ 100 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9 \quad 10 \\ 100 \\ - 82 \\ \hline 18 \end{array}$$

Менависам...

Воҳидҳоро ҷамъ мекунам:

$$2 + 8 = 10 = 1 \text{ даҳӣ } 0 \text{ воҳид.}$$

0-ро ба зери воҳид менависам, вале 1 даҳиро дар хотир нигоҳ медорам.

Даҳиҳоро ҷамъ мекунам:

$$8 \text{ даҳӣ} + 1 \text{ даҳӣ} + 1 \text{ даҳӣ} = 10 \text{ даҳӣ} = 1 \text{ садӣ}$$

0-ро ба зери даҳиҳо, 1-ро ба тарафи ростии даҳиҳо менависам.

Ҷавоб: ҳосили ҷамъ баробар ба ...

Менависам ...

Воҳидҳоро тарҳ мекунам:

Аз 0 адади 2 тарҳ карда метавонам. Садиро мегирем, барои дар ёд доштан нуқта мегузорам.

$$1 \text{ садӣ} = 10 \text{ даҳӣ} = 9 \text{ даҳӣ} + 10$$

$$10 - 2 = 8$$

8-ро ба зери воҳидҳо менависам.

Даҳиҳоро тарҳ мекунам:

$$9 \text{ даҳӣ} - 8 \text{ даҳӣ} = 1 \text{ даҳӣ}$$

Ҷавоб: ҳосили тарҳ баробар ба ...

3. Дар намуди сутун мисолҳоро нависед, ҳал кунед. Санҷед.

$$43 + 17$$

$$37 + 13$$

$$49 + 21$$

$$90 - 18$$

$$60 - 35$$

$$33 + 67$$

$$50 - 14$$

$$100 - 53$$

$$100 - 67$$

$$100 - 18$$

$$24 + 76$$

$$44 + 56$$

4. Масъалаҳоро ҳал кунед.

а) Ба маҳфили каратэ 40 бача, ба баскетбол нисбат ба он 12 бача кам иштирок мекунад. Ба маҳфили волейбол бошад, ба маҳфилҳои баскетбол ва каратэ чӣ қадар бача иштирок кунанд, ҳамон қадар бача иштирок мекунад. Ба маҳфили волейбол чӣ қадар бача иштирок мекардааст?

б) Умед дар чоряки якум ба 21 дарси гимнастикаи варзишӣ, дар чоряки дуюм ҳамон қадар ва дар чоряки сеюм ба 18 дарс иштирок намуд. Дар се чоряк ҳамагӣ ба чанд дарс рафтааст?

5. Фаҳмонед ва ҳал кунед.

$$\begin{array}{r} 6 \text{ дм } 3 \text{ см} \\ + 1 \text{ дм } 7 \text{ см} \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 5 \text{ дм } 2 \text{ см} \\ + \quad \quad 8 \text{ см} \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 8 \text{ дм } 0 \text{ см} \\ - \quad \quad 4 \text{ см} \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7 \text{ дм } 0 \text{ см} \\ - 1 \text{ дм } 5 \text{ см} \\ \hline \end{array}$$

Гӯш кардан ва фаҳмондани дарсро меомӯзам

Ман бо ду амал иҷро кардани амалҳоро меомӯзам.

1. Аз ҳамроҳи худ дар бораи ҷадвали №1(а) маълумот доданро пурсед. Оё ба шумо маълумоти ӯ фаҳмо шуд? Акнун шумо дар бораи ҷадвали №1 (б) фаҳмонед.

а)

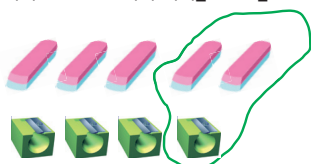
Чамъшаванда	5	10	7
Чамъшаванда	9	7	9
Ҳосили чамъ			

б)

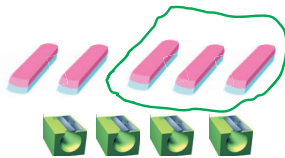
Тарҳшаванда	$5+9$	$10+7$	$7+9$
Тарҳшаванда	8	9	6
Ҳосили тарҳ			

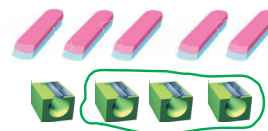
2. Ба суратҳо ва ишораҳои он нигаред. Аз ҳосили чамъ тарҳ кардани ададро фаҳмонед.

1) $(5 + 4) - 3$

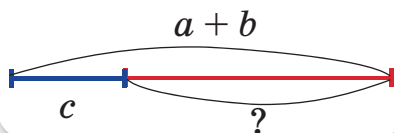

2) $(5 - 3) + 4$

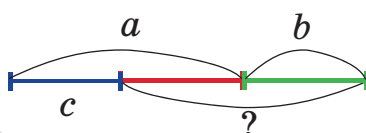

3) $(4 - 3) + 5$

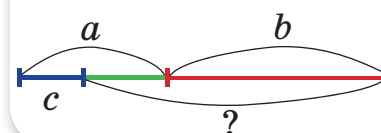
Тарзи 1:
 $(a + b) - c$

Тарзи 2:
 $(a - c) + b$

Тарзи 3:
 $(b - c) + a$

Аз ҳосили чамъ бо роҳҳои гуногун ададҳоро тарҳ кардан мумкин:

- 1) Аз ҳосили чамъ тарҳ кардани адад $(a + b) - c$.
- 2) Аз чамъшавандаи якум ададро тарҳ кунед, ба он чамъшавандаи дуюмро чамъ кунед $(a - c) + b$.
- 3) Аз чамъшавандаи дуюм ададро тарҳ карда ба он чамъшавандаи якумро чамъ кунед. $(b - c) + a$.

3. Бо роҳҳои гуногун ҳал кунед.

$$(7 + 6) - 5$$

$$(4 + 8) - 3$$

$$(46 + 29) - 19$$

$$(5 + 6) - 4$$

$$(8 + 7) - 6$$

$$(67 + 24) - 37$$

4. Масъаларо ҳал кунед.

Дар боғ 8 дона сафед ва 7 дона сурх гули садбарг сабзида истодааст. Барои гулдаста тайёр намудан 5 дона гули садбаргро бурида гирифтанд. Дар боғи мактаб чанд дона гули садбарг монд?

Ин масъаларо бо тарзҳои гуногун ҳал кардан мумкин. Як роҳи ҳалро аллақай донистед. Барои ёфтани тарзҳои дигари ҳал кӯшиш кунед. Бурида шудани кадом рангҳои садбарг имконпазир аст, фикр кунед.

Масъаларо чӣ тарз ҳал кардааст? Фаҳмонед.

Тарзи 1-ум: $(8 + 7) - 5 =$

Тарзи 2-юм: $(8 - 5) + 7 =$

Тарзи 3-юм: $(7 - 5) + 8 =$

5. а) Дар анбор 60 халта биринҷ ва 40 халта шакар буд. Ба дӯкон 30 халта фиристоданд. Дар анбор ҳамагӣ чанд халта монд?

б) Саёҳатчиён то шаҳр 3 соат бо автобус, 7 соат бо қатора роҳ гаштанд ва 5 соат бо кишти шино карда рафтанд. Онҳо ҳамагӣ чанд соат дар роҳ гаштанд?

6. Фаҳмонед. Ҳал кунед. Санҷиш гузаронед.

а) $34 + 66$

$100 - 37$

$51 + 49$

$100 - 82$

$35 + 15$

$50 - 27$

б) $3 \text{ дм } 4 \text{ см} + 6 \text{ дм } 6 \text{ см}$

$34 \text{ см} + 66 \text{ см}$

$1 \text{ м } 0 \text{ дм } 0 \text{ см} - 3 \text{ дм } 4 \text{ см}$

$100 \text{ см} - 34 \text{ см}$

$3 \text{ дм } 5 \text{ см} + 4 \text{ дм } 5 \text{ см}$

$35 \text{ см} + 45 \text{ см}$

7. Бо тарзи мувофиқ ҳал кунед.

$$(59 - 12) - 9$$

$$(25 + 36) - 6$$

$$(27 + 13) - 5$$

$$(42 + 19) - 2$$

$$(55 + 28) + 5$$

$$(12 + 88) - 50$$

Алгоритми ҷамъ ва тарҳ кардани ададҳои дурақамаи $15 + 28$, $43 - 15$

Мақсади дарсро мемунам

Ман кор фармудани алгоритми ҷамъ ва тарҳи ададҳои дурақамаро меомӯзам.

1. Аз рӯи расм хелҳои бозиҳои варзиширо гӯед. Даҳонӣ ҳисоб кардани онро фаҳмонед. Санҷед.

$$100 - 76$$

$$79 + 11$$

$$68 - 36$$

$$46 + 54$$

$$72 + 28$$

$$90 \text{ кг} - 69 \text{ кг}$$

$$50 \text{ см} - 19 \text{ см}$$

$$25 \text{ см} + 13 \text{ см}$$

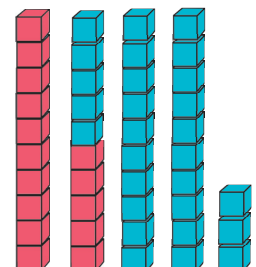
$$80 - 37$$

2. Ба сурат ва навиштҳои супориш нигаред. Мақсади мавзӯи имрӯзаро монед. Ҳисобро фаҳмонед.

Даҳӣҳо	Воҳидҳо
●	
● ●	

$$\begin{array}{r} 1 \\ + 15 \\ 28 \\ \hline 43 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 43 \\ - 15 \\ \hline 28 \end{array}$$

Менависам ...

Воҳидҳоро ҷамъ мекунам:

$$5 + 8 = 13 = 1 \text{ даҳӣ, } 3 \text{ воҳид.}$$

3 воҳид ё 1 даҳӣ

Даҳиҳоро ҷамъ мекунам:

$$1 \text{ даҳӣ} + 2 \text{ даҳӣ} + 1 \text{ даҳӣ} = 4 \text{ даҳӣ}$$

Ҷавоб: ба ҳосили ҷамъ баробар ...

Менависам ...

Воҳидҳоро тарҳ мекунам:

аз 3 адади 5-ро гирифта намешавад.

Воҳидро мегирам:

$$3 \text{ воҳид, } 13 \text{ воҳид}$$

$$13 - 5 = 8$$

8-ро ба зери воҳидҳо менависам.

Даҳиро қарз мегирам:

$$3 \text{ даҳӣ} - 1 \text{ даҳӣ} = 2 \text{ даҳӣ}$$

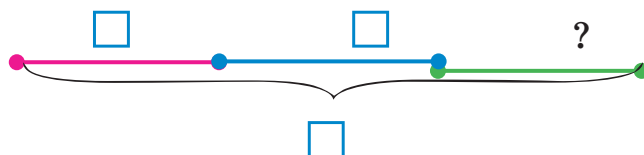
Ҷавоб: ҳосили тарҳ баробар ба...

3. Мисолро ба зери сутун нависед. Ҳисоб кунед.

$$\begin{array}{cccccc} 36 + 28 & 95 - 8 & 34 + 58 & 67 - 59 & 18 + 64 & 72 - 26 \\ 37 + 18 & 54 + 28 & 100 - 37 & 92 - 56 & 78 + 17 & 78 - 49 \end{array}$$

4. а) Ба велопоёга 100 одам рафт. Аз он 35 нафар одам мардон бошад, 25 нафар занон дигар ҳам баҷаҳо иштирок доштанд. Ба велопоёга ҳамагӣ чанд нафар иштирок намуданд?

б) Дар боғ ҳамагӣ 96-то дарахт шинонда шуд. 32-то сафедор, 40-то тут дигар ҳам ангур. Ба боғ чӣ қадар ангур шинонданд?

в) Ба боғ 36-то арча ва 24-то гелос оварда шинонданд. Боз барои шинондан чанд ниҳол монд?

5. Муқоиса кунед.

$$42 + 58 * 42 + 18$$

$$51 - 31 * 51 - 21$$

$$60 - 14 * 60 - 24$$

$$46 + 34 * 64 + 34$$

6. а) Аз воҳидҳои додашуда ифодаҳо созед.

$$40 \text{ см} = \square \text{ дм}$$

$$4 \text{ дм } 2 \text{ см} = \square \text{ см}$$

$$200 \text{ кг} = \square \text{ с}$$

$$86 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$$

$$100 \text{ см} = \square \text{ м}$$

$$4 \text{ м} = \square \text{ см}$$

б) Ҳисоб кунед.

$$3 \text{ дм } 5 \text{ см} + 2 \text{ дм } 7 \text{ см}$$

$$5 \text{ дм } 3 \text{ см} + 3 \text{ дм}$$

$$9 \text{ дм } 35 \text{ см} + 27 \text{ см}$$

$$9 \text{ дм } 4 \text{ см} - 7 \text{ дм } 5 \text{ см}$$

$$94 \text{ см} - 75 \text{ см}$$

$$53 \text{ см} + 39 \text{ см}$$

Ҳалли масъалаҳо

Синфхонаи ман

Ман бо роҳҳои гуногун ҳал кардани амалҳои дурақамаро меомӯзам.

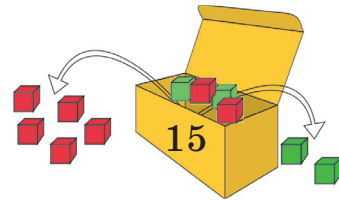
1. Барои дарси математика қуттичаи пур аз кубик бударо оварданд. Ба сурат нигаред. Аз қуттича кубикҳоро чӣ тарз гирифтааст? $\bar{У}$ аз қуттича чанд кубикро гирифт? Чӣ тарз? Дар қуттича чандто кубик мондааст?

Роҳҳои гуногуни ҳалкуниро фаҳмонед.

$$\text{Тарзи 1: } 15 - (5 + 2) = 15 - 7$$

$$\text{Тарзи 2: } 15 - (5 + 2) = (15 - 5) - 2$$

$$\text{Тарзи 3: } 15 - (5 + 2) = (15 - 2) - 5$$

Аз қуттичаи кубикдор якчандтоашро гиред. Ҳаракати худро фаҳмонед, навишта нишон диҳед.

Ҳисоб кунед.

$$18 - (9 + 1)$$

$$15 - (7 + 8)$$

$$13 - (4 + 5)$$

$$16 - (7 + 3)$$

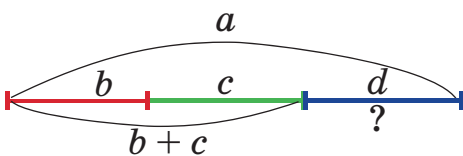
$$12 - (8 + 2)$$

$$14 - (6 + 2)$$

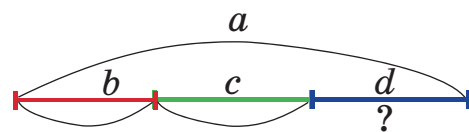
Нақшаро истифода бурда ифодаҳоро муқоиса кунед.

Шумо чиро пай бурдед?

$$a - (b + c)$$

$$a - b - c$$

Чамъшавандаро аз адад бо роҳҳои гуногун тарҳ кардан мумкин:

1) Чамъшавандаҳоро тарҳ кардан: $a - (b + c)$.

2) Аввал чамъшавандаи якумро пас аз он чамъшавандаи дуюмро тарҳ кардан: $(a - b) - c$, $(a - c) - b$.

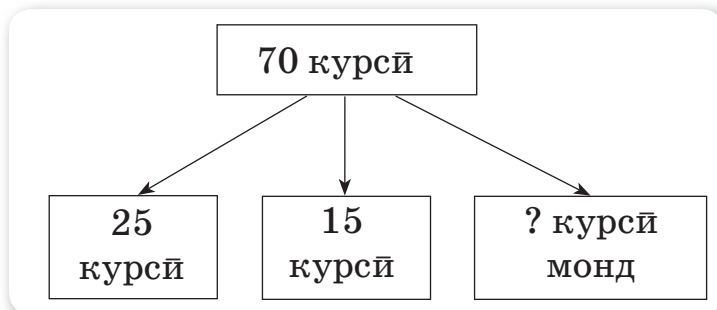

2. Ба мактаб 70 курсй оварданд. Ба кабинети якум 25 курсй ва ба кабинети дуюм 15 курсй гузошта шуданд. Чанд курсй монд? Ба нақша нигаред. Роҳҳои гуногуни ҳалли мисолро фаҳмонед.

Тарзи I $70 - (15 + 25) =$

Тарзи II $(70 - 15) - 25 =$

Тарзи III $(70 - 25) - 15 =$

3. а) Дар рафи китоби синфхона 50 китоб ҳаст. Дар раф 23 китоби забони қазоқӣ, 17 китоби забони тоҷикӣ ва боқимондааш китобҳои забони англисӣ ҷойгир карда шудааст. Дар раф ҳамагӣ чанд китоби англисӣ ҳаст?

б) Ба дарси меҳнати бадеӣ 45-то қоғази рангин хариданд. Пас аз он боз 30-то маҷмӯъ харида оварданд. 20 маҷмӯъро тақсим карда доданд. Чанд маҷмӯъ монд?

в) Синфро бо шилшилаи шамъ оро доданд. Дар шилшила 40 шамъи сурх ва 30 шамъи сабз ҳаст. 10 шамъ сӯхт. Чанд шамъ монд?

4. Дар шакли сутун навишта ҳисоб кунед ва санҷед.

а)

$$36 + 14$$

$$43 + 37$$

$$62 + 28$$

$$26 + 53$$

$$90 - 34$$

$$50 - 13$$

$$49 - 23$$

$$70 - 31$$

б) Ҳисоб кунед.

$$\begin{array}{r} + 7 \text{ дм } 3 \text{ см} \\ 1 \text{ дм } 7 \text{ см} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 8 \text{ дм } 0 \text{ см} \\ 5 \text{ дм } 3 \text{ см} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 6 \text{ дм } 2 \text{ см} \\ 2 \text{ дм } 6 \text{ см} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 5 \text{ дм } 0 \text{ см} \\ 3 \text{ дм } 5 \text{ см} \end{array}$$

5. Адади додашударо ба сентнер баргардонед, аз рӯи афзуншавӣ ва камшавӣ номбар кунед.

200 кг

500 кг

1000 кг

300 кг

400 кг

600 кг

900 кг

700 кг

800 кг

Ҷамъбаст

Синфи дӯстдоштаи ман

Ман маводҳои ҳамин қисмро такрор мекунам.

1. Мо бо аҳли синф ба сайр баромадем. Чӣ қадар хонандагони синф ба сайр баромаданд?

$$68 + \square = 70$$

$$26 + \square = 30$$

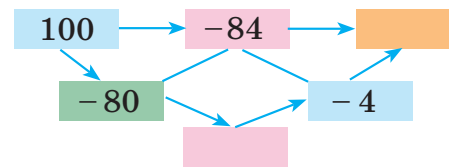
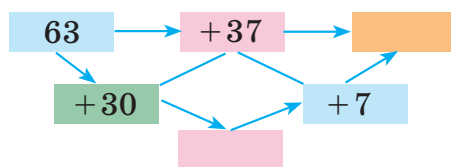
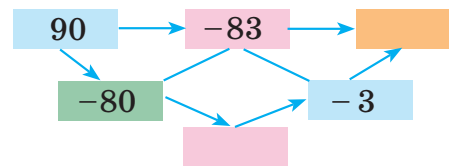
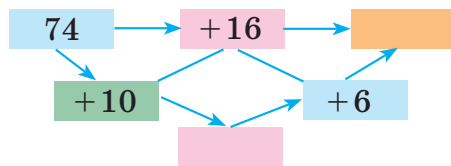
$$35 + \square = 40$$

$$52 + \square = 60$$

2. а) Мисолҳоро фаҳмонед.

б) Ҳисоб кунед.

$$46 + 54$$

$$67 + 33$$

$$37 + 63$$

$$100 \text{ см} - 38 \text{ см}$$

$$100 - 39$$

$$100 - 48$$

$$100 - 17$$

$$38 \text{ см} + 62 \text{ см}$$

$$100 - 46$$

$$72 + 28$$

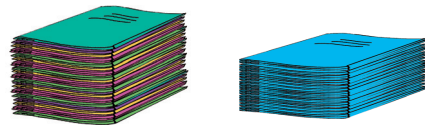
$$100 - 22$$

$$57 \text{ см} + 43 \text{ см}$$

3. Бо матни кӯтоҳ масъала созед ва ҳал кунед.

а) Буд – 35 ва 25 дафтар
тақсим шуд – 20 дафтар
монд – ? дафтар

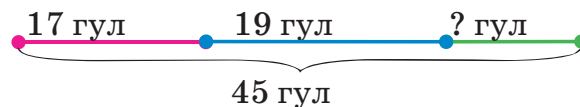
б) Буд – 26 қуттӣ себ ва 23 қуттӣ нок
фурӯхта шуд – 25 қуттӣ
Монд – ? қуттӣ мева

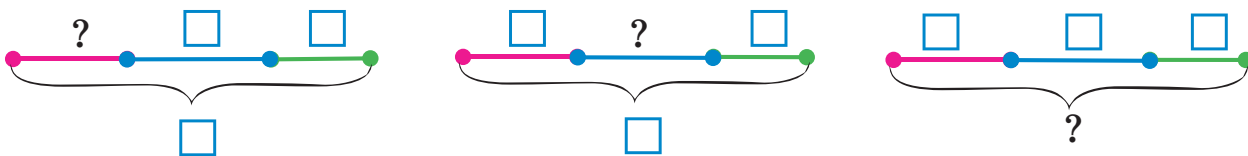
4. а) Масъаларо ҳал кунед.

Бачаҳо ба се гулзори мактаб 45 гул шинонданд. Ба гулзори якум 17 гул ба дуюмаш 19 гул шинонданд. Ба гулзори сеюм чӣ қадар гул шинонданд?

б) Баръакси масъаларо созед ва яке аз онҳоро ҳал кунед.

5. Акбар 25 фотосурати мактабро баровард, аммо Мақсад аз он 17 фотосурат камтар баровард. Бачаҳо ҳамагӣ чанд фотосурат бароварданд. Саволи мисоли бо як амал иҷрошавандаро тағйир диҳед. Баръакси масъалаҳоро созед, ҳал кунед.

6. Хатогиро ёбед, дуруст ҳисоб кунед.

$\begin{array}{r} + 67 \\ 33 \\ \hline 90 \end{array}$	$\begin{array}{r} - 100 \\ 18 \\ \hline 92 \end{array}$	$\begin{array}{r} + 47 \\ 28 \\ \hline 65 \end{array}$	$\begin{array}{r} - 42 \\ 28 \\ \hline 24 \end{array}$
--	---	--	--

Шумо ба мақсад расидед, санчед:

Ман воҳидҳои калони садиро сохта, садихои то 1000 бударо шумурда, навишта, муқоиса мекунам.

Ман садихоро даҳонӣ ва ҳаттӣ ҷамъ ва тарҳ карда метавонам.

Ман ҷамъ ва тарҳ кардани ададҳои дурақамаро медонам.

Ман барои бо роҳҳои гуногун тарҳ кардан, хосиятҳои ҷойивазкунӣ ва тақсимооти ҷамъро кор фармуда метавонам.

Ман ифодаҳои бо ду-се амал иҷрошавандаи қавсдорро ҳал карда метавонам.

Ман таҳлил ва ҳал кардани масъалаҳоро омӯхтам, сохтан ва ҳал кардани баръакси масъалаҳоро омӯхтам.

Ман аз рӯи садихо то 1000 шумурдан ва қонунияти ҷойгиршавии ададҳои то 100-ро медонам.

Ман воҳидҳои см, дм, м, кг, соат, дақиқа, моҳро муқоиса карда бо онҳо амалҳо иҷро мекунам.

ДОНИСТАН

Садихои то 1000 бударо сохта, шумурда, навишта, қонунияти қатори садихоро аниқ карда, муқоиса карданро медонам.

Садихои пурраро аз рӯи тартиб нависед.

Ченакҳои додашударо аз рӯи афзоиш нависед ва муқоиса кунед:
1 дм, 1 см, 45 см, 5 дм, 6 см, 9 дм,
5 дм, 4 см.

ФАҲМИДАН

Даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ кардани садихоро медонам.

Ҳисоб кунед мисолҳои якхеларо ёбед.

$$300 + 400$$

$$35 + 42$$

$$35 + 65$$

$$900 - 500$$

$$98 - 50$$

$$45 - 23$$

$$3 \text{ даҳӣ } 5 \text{ воҳид} + 4 \text{ даҳӣ } 2 \text{ воҳид}$$

$$3 \text{ даҳӣ } 5 \text{ воҳид} + 6 \text{ даҳӣ } 5 \text{ воҳид}$$

$$3 \text{ садӣ} + 4 \text{ садӣ}$$

$$9 \text{ даҳӣ } 8 \text{ воҳид} - 5 \text{ даҳӣ}$$

$$4 \text{ даҳӣ } 5 \text{ воҳид} - 2 \text{ даҳӣ } 3 \text{ воҳид}$$

$$9 \text{ садӣ} - 5 \text{ садӣ}$$

КОР ФАРМУДАН

Алгоритми ҷамъ ва тарҳ кардани ададҳои дурақамаро медонам.

Ҳал кунед санҷед.

$$86 - 32$$

$$69 + 31$$

ТАҲЛИЛ КАРДАН

Ҳисобро бо роҳҳои гуногун ҳал ва таҳлил мекунам.

Масъаларо бо таври кӯтоҳ нависед. Нақшаашро кашед. Бо ду роҳ ҳал кунед. Ба боғ 25 ниҳоли гелос, 13 нок ва 12 себ шинонданд. Ҷамағӣ чанд ниҳол шинонданд?

ҶАМЪБАСТ КАРДАН

Ифодаҳои қавсдорро бо роҳҳои гуногун ҳал карда метавонам.

Ифодаро нависед ва бо роҳҳои гуногун ҳал кунед:
Ба ҳосили ҷамъ ададҳои 50 ва 23 адади 17-ро ҷамъ кунед. Ба адади 13 ҳосили ҷамъи 12 ва 35-ро ҷамъ кунед. Аз 100 ҳосили тарҳи ададҳои 25 ва 25-ро тарҳ кунед.

БАҲО ДОДАН

Ададҳоро ҷамъ ва тарҳ мекунам ва месанҷам.

Ҳисобкуниро санҷед. Мисолро аз сари нав бехато нависед. Санҷед, ки хато дорад ё не.

+	5	6		-	7	0		-	1	0	0	+	3	9						
	2	8			4	6			8	2			2	7						
		7	4			3	4			1	8			5	6	см				

ҚИСМИ 2 В. БУЗУРГИҲО ВА ВОҲИДҲОИ ОНҲО

Рақамҳои римии то 12

Вақтро аниқ мекунам

Ман навиштан ва кор кардани рақамҳои римии то 12-ро ме-омӯзам.

1. Вақтҳои дар соат ифодашударо гӯед.

2. Барои чӣ лозим будани соатро фаҳмонда метавонед? Соат чӣ гуна забонҳо дорад.? Онҳо чӣ ном доранд? Ақрабакҳо аз ҳамдигар чӣ фарқ доранд? Ақрабакҳои соат чиро нишон медиҳад? Чанд дақиқа гузашт?

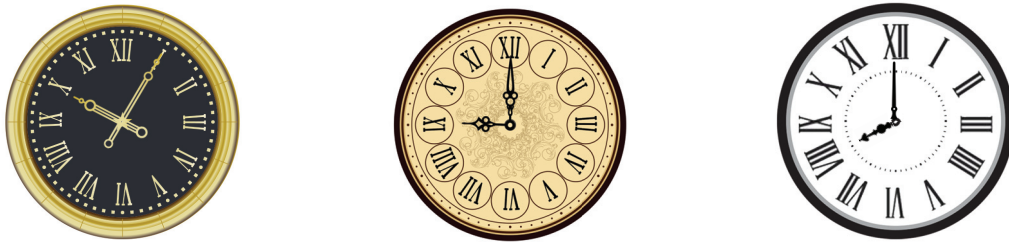
Барои чӣ дар соат рақамҳои римӣ кор фармуда мешаванд?

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

3. Соатҳо чандро нишон медиҳад?

4. Соатҳо чӣ гуна вақтро нишон медиҳад?

5. Рӯзҳои таваллуди бачаҳо кай аст? Рақамҳои зеринро хонед.

16. IV.

24. X.

12. XI.

3. I.

Рӯзҳои таваллуди аъзоёни оилаатонро бо рақамҳои римӣ нави-
сед.

Фаслҳои гуногуни кишвари ман

Ман бо бузургиҳо иҷро кардани амалҳо ва муқоиса кардани бузургиҳоро меомӯзам.

1. Ба саволҳо ҷавоб гуфтани дӯстони худ кӯмак расонед.

Ҳафта аз 7 рӯз иборат аст.
Рӯзҳои ҳафтара ба хотир оред.

Як моҳ аз чанд рӯз иборат аст? Як сол аз чанд моҳ иборат аст?

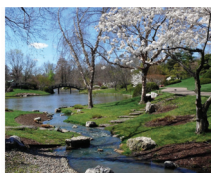
Аз рӯи тақвим муайян кунед.
Моҳи ноябр аз чанд рӯз иборат аст?
Моҳи ноябр ба кадом ҳафта мувофиқ меояд?
Рӯзҳои чумъа ноябр ба кадом санаҳо мувофиқ меояд?

Дар якҷоягӣ бо ҳамсинфон ба саёҳати кишвар баромадем.
Саёҳат рӯзи 20-уми июл сар шуда, рӯзи 25-уми июл ба охир расид. Саёҳат чанд рӯз давом дод?

2. а) Моҳҳои бо сифрҳои римӣ ифодашударо номбар кунед. Ҳар моҳ аз чанд рӯз иборат?

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
31	28/29	31		31	30		31	30	31	30	

б) Аз сутунҳои зерин рӯзҳои ба таври зиёдатӣ дода шудагиро ёбед.

32/IX	7/XI	4/VII
13/I	8/III	17/IX
9/V	25/XII	30/II
29/II	31/IV	19/V

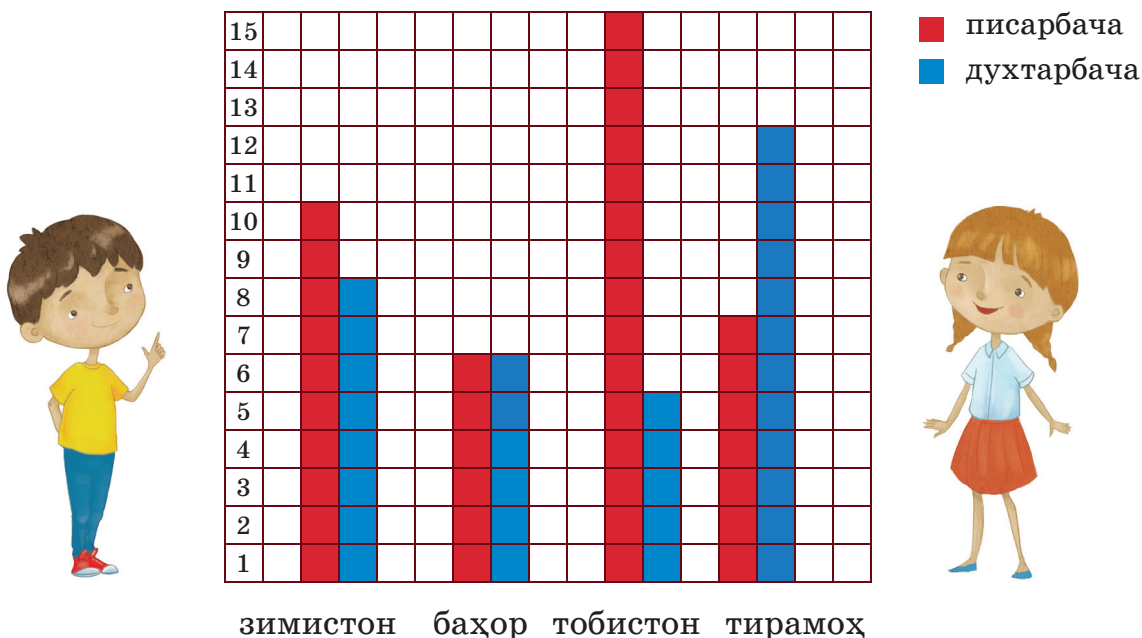
3. Дар деҳаи мо пай дар пай 3 рӯз борон борид. Дар қадвал вақти бориш ва ба охир расидани борон дода шудааст? Ҳар рӯз чанд дақиқагӣ борон меборид?

Рӯзҳои ҳафта	Саршавӣ	Ба охир расид
Душанбе	10.00	10.45
Сешанбе	9.00	9.50
Чоршанбе	9.50	10.30

4. Воҳидҳои додашударо ба ифодаҳои баргардонед.

1 соат 20 дақ. = дақ. 6 дм 8 см = см 18 см = дм см
 90 дақ. = соат дақ. 14 дм = м дм 800 кг = с

5. Дар ҳар қадом фасли сол чанд бача ба дунё омаданаширо аз диаграмма бинед.

Аз рӯи рӯзҳои таваллуди ҳамсинфон диаграмма созед.

Табиати кишвари ман

Ман муқоиса карда натиҷа баровардан ва бо онҳо ҳал кардани амалҳоро ёд мегирам.

1. Ба манзараи табиат назар андозед. Дар сиферблати соат кадом вақтҳои рӯз тасвир шудаанд, гуед.

2. Ҷавоби дурустро ёбед.

а) Соат аз 8 15 дақиқа гузашт, ки соат дақ.

б) Ин соат 1 нимро нишон медиҳад, ё ин ки соат 1 дақ.

в) Ин соат 8 соату 45 дақиқаро нишон медиҳад дақ.

г) Ин соат 10 соату 15 дақиқаро нишон медиҳад, ё ин ки аз 15 дақиқа рафт.

3. Ифодаҳо созед.

а)

1 соат 20 дақ. = дақ.

1 м 3 дм = дм

1 соат 10 дақ. = дақ.

1 с = кг

б) Вақтро муайян кунед.

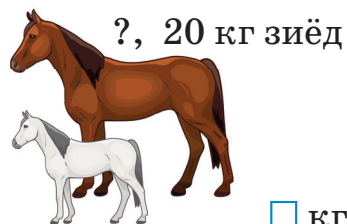
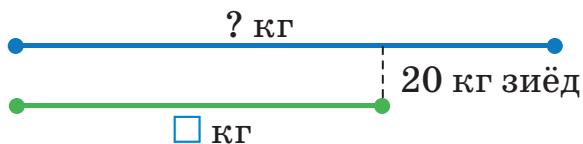
4. Масъала созед ва ҳал кунед.

25 кабутар ва 32 гунчишк буд.

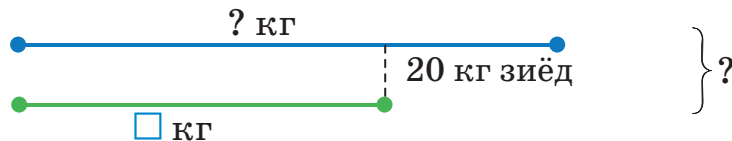
15 паранда парид.

Чандто паранда монд?

5. а) Ибораи « 20 кг зиёд »-ро истифода бурда масъала созед.

б) Ба нақша мувофиқ карда саволи масъаларо тағйир диҳед.

6. Чадвалро истифода намуда ифодаҳо созед. Ҷавоби онҳоро ёбед.

Ҷамъ
13 + 22
33 + 4
17 + 12

+

-

Тарҳ
40 - 30
25 - 5
50 - 30

Вақт. Воҳидҳои вақт

Фаслҳои соли кишвари ман

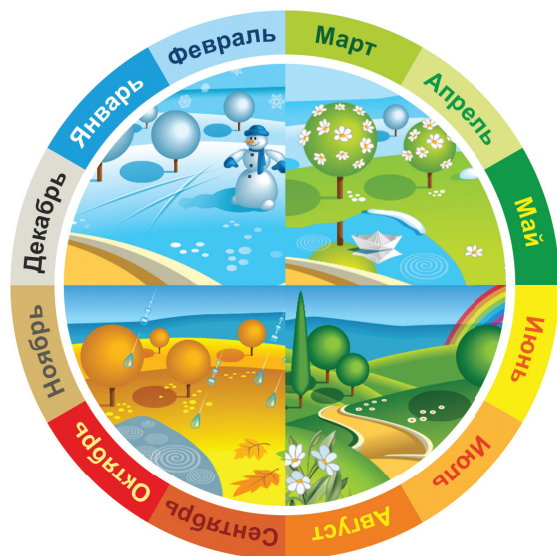
Ман муқоиса кардани бузургӣҳо ва бо онҳо иҷро кардани амалҳои меомӯзам.

1. Фаслҳои солро гӯед? Як фасл аз чанд моҳ иборат аст?

Дар гурӯҳ тақвими моҳонаро тайёр кунед. Барои ин чиро бояд донист?

1 сол – 12 моҳ

Декабр 2016

Д	С	Ч	П	Ҷ	Ш	Я
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Моҳ
30 рӯз (31 рӯз)
Феврал 28 (29) рӯз

Ҳафта
7 рӯз

Душанбе

Сешанбе

Чоршанбе

Якшанбе

Панҷшанбе

Ҷумъа

Шанбе

2. Аз рӯи бузургӣҳои зерин ифодаҳо созед.

1 соат 7 дақ. = дақ.

3 ҳафта = рӯз

1 ҳафта 2 рӯз = рӯз

1 соат 15 дақ. = дақ.

1 сол = моҳ

1 сол 3 моҳ = рӯз

3. Говҳоро соати 5 бегоҳ меҷӯшанд. Говҷӯш барои роҳ рафтан 30 дақиқа сарф кард. Ҷ бояд 1 дақиқа пеш аз оғози говҷӯши ояд. Говҷӯш кай аз хона барояд?

4. Масъалаҳоро ҳал кунед.

200 с

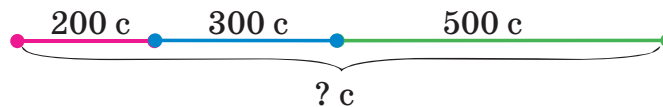

300 с

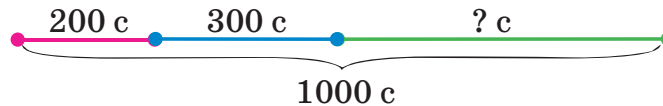

500 с

а) Аз майдони якум 200 с, аз майдони дуюм 300 с ва аз майдони сеюм 500 с гандум ҷамъ карданд. Аз ҳар се майдон чӣ қадар гандум ҷамъ шуд?

б) Аз се майдон 1000 с гандум ҷамъ шуд. Аз майдони якум 200 с, аз майдони дуюм бошад, 300 с гандум ҷамъ шуд. Аз майдони сеюм чӣ қадар сентнер гандум ҷамъ шуд?

5. Соати ронандаи комбайн 5 дақиқа пеш аст. Ақрабакҳои соати ӯ ба таври зерин нишон диҳад, соати дуруст нишондиҳанда чандро ифода мекунад, нависед.

Шумо ба мақсад расидед, санчед:

Ман истифода намудан, навиштан ва хондани ададҳои то 12-ро медонам.

Ман масса, дарозӣ, воҳидҳои вақтро муқоиса карда метавонам. Бо бузургӣҳо иҷро кардани амалҳои омӯхтам.

Ман аз рӯи сиферблат вақтро ба соат ва дақиқаҳо ҷудо карда метавонам.

ДОНИСТАН

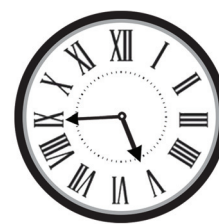
Рақамҳои римии то 12-ро медонам.

2, 10, 12, 6, 5 ададҳои бо рақамҳои римӣ нависед.

ФАҲМИДАН

Аз рӯи сиферблат вақтро ба соату дақиқаҳо ҷудо карда метавонам.

Аз рӯи соати бо рақамҳои римӣ додашуда вақтро аниқ кунед.

КОР ФАРМУДАН

Тарзи истифода намудани рақамҳои римиро медонам.

Аз рӯи намунаи зерин номи моҳоро бо рақамҳои римӣ нависед. Намуна : 2X, 18 IX.

3 август	22 апрел
18 ноябр	23 декабр
2 декабр	23 январ

ТАҲЛИЛ КАРДАН

Муқоиса кардани бузургӣ ва бо онҳо иҷро кардани амалҳои медонам.

Амалҳои ҳал кунед ва муқоиса намоед.

1 соат + 30 дақ. * 2 соат
70 дақ. * 1 соат 15 дақ.
200 кг – 100 кг * 1 с
100 см – 50 см * 5 дм

ҶАМЪБАСТ КАРДАН

Бо дақиқаҳо чен кардани вақтро медонам.

Ба навиштҳои зерин назар андозед. Онҳо ба кадом соатҳо мувофиқ меояд.

10.45
15 дақиқа кам 11

02.30
дую ним

20.15
соат 8.15 дақиқа

БАҲО ДОДАН

Ҳатой истифодаҳои бо бузургӣ сохтасударо муайян мекунам.

Чӣ тарз ҳал шудани амалҳои санҷед. Ҳаторо ислоҳ кунед.

2 сол = 26 моҳ	500 кг = 5 с
2 дм = 200 см	5 м = 50 см
1 соат 30 дақ. = 90 дақ.	2 с = 20 кг

ҚИСМИ 2 С. МАҶМУЪ ВА ИШОРА КАРДАНИ ЭЛЕМЕНТҲОИ ОН

Аломатҳои \in ва \notin

Олами ҳайвоноти кишвари ман

Ман маҷмӯъ ва ишора кардани элементҳои онро меомӯзам.

Аксар вақт дар математика хосиятҳои умумии маҷмӯи предметҳо дида мешавад. Гӯрӯҳи чунин предметҳоро маҷмӯъ меноманд. Таркиби маҷмӯъро элементҳои он меноманд. Масалан, маҷмӯи ҳайвонҳои ёбӣ чунин аст: хирс, гург, паланг, оҳу, харгӯш.

1.

Онҳо чӣ гуна умумият доранд?

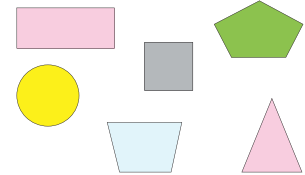
Номи маҷмӯъро гӯед.

Маҷмӯи ҳайвонҳои зерин чӣ гуна умумият доранд?

Номи маҷмӯъро гӯед.

Барои дуруст пешниҳод кардани маҷмӯъ диаграммаи Эйлер-Венна (ба номи олим гузашта шудааст) истифода мешавад. Элементҳои маҷмӯъ ба тарзи хати шикастаи сарбаста дода мешавад.

Масалан, маҷмӯи ададҳои якаъзогӣ:

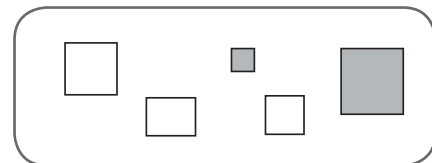
2 4 0 5
8 6

2. Маҷмӯъро номбар кунед.

а)

12	37	59
27	98	42
	14	48
		59

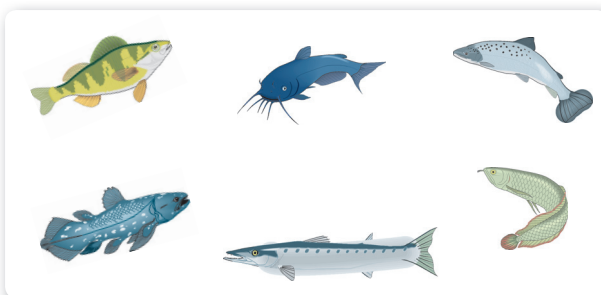
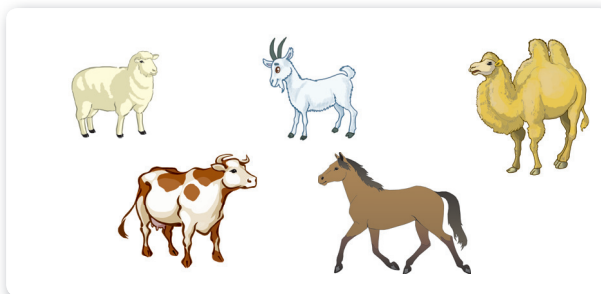
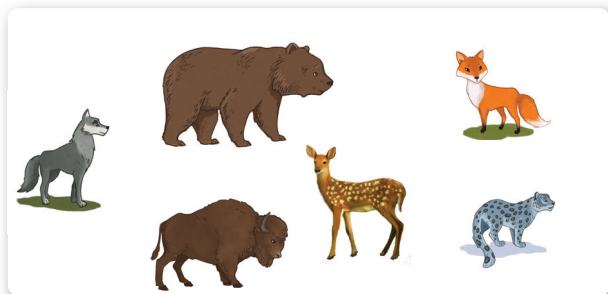
б)

Ба маҷмӯъ алоқаманд будан ё набудани элементҳои маҷмӯъро дар математика бо аломатҳои \in ва \notin ишора мекунаманд.

3. Ба ҳар як маҷмӯъ ном гузоред. Элементҳои маҷмӯъро бо каллима нависед. Элементи набударо фикр карда ёбед ва номбар кунед.

Маҷмӯъ созад. Предметҳои ба он алоқамандро номбар кунед.

4. Сутуни мисолҳоро ҳал кунед ва санҷед.

$$100 - 29$$

$$81 + 19$$

$$45 + 25$$

$$47 + 25$$

$$19 + 58$$

$$58 + 36$$

$$88 - 12$$

$$90 - 17$$

$$81 - 36$$

$$70 - 68$$

$$47 + 36$$

$$52 - 29$$

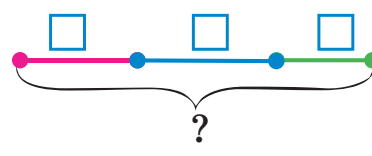
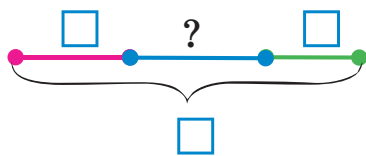
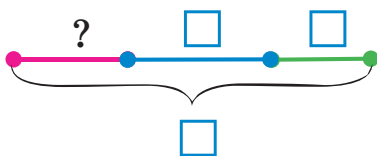
$$47 + 25$$

$$41 + 35$$

$$50 - 16$$

$$90 - 65$$

5. Аз рӯи нақша масъала тартиб диҳед ва ҳал кунед.

Якҷоя ва тақсим шудани маҷмӯъ

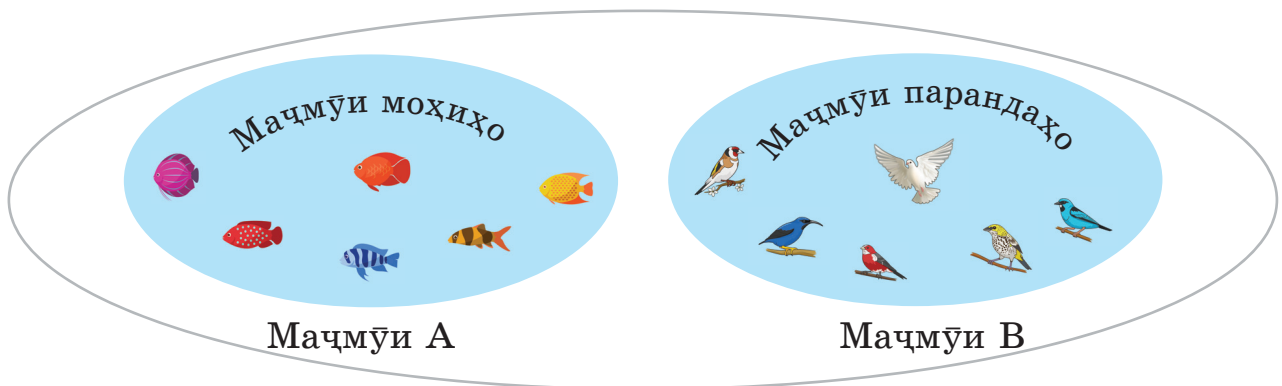
Табиати кишвари ман

Якҷоя ва тақсим шудани маҷмӯъро тасвир намуда бо ҳарфҳои лотинӣ ишора кардани маҷмӯъ ва элементҳои маҷмӯъро меомӯзам.

1. Аз карточкаҳои зерин, ки моҳӣ ва парандаҳо тасвиршудааст, маҷмӯъ созед. Ҳар ду гурӯҳро боз чӣ тарз номидан мумкин аст?

Ба маҷмӯъ ном гузоред. Элементҳои маҷмӯъро ёбед. Ба маҷмӯъ назар андозед. Онҳоро ба ду маҷмӯъ ҷудо кардан мумкин аст? Элементҳои ҳар як маҷмӯъро аниқ кунед. Ба ҳар маҷмӯъ ном гузоред.

2. Умумияти маҷмӯи ҳар ду доираро аниқ кунед. Элементи зи-
ёдатиро ёбед.

а)

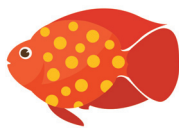
б)

3. Чӣ гуна моҳиҳо тасвир шудааст? Моҳиҳоро ишора кунед. Ба
давраи мувофиқ ҷойгир кунед.

a

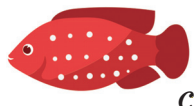
e

u

b

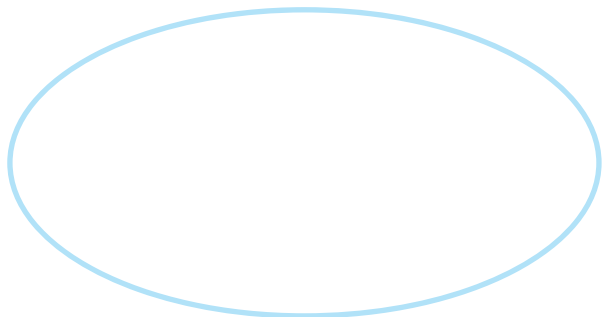
c

d

k

Моҳиҳои чипор

Моҳиҳои раҳдор

Маҷмӯи ададҳо

Қазоқистон – сарзамини сермиллат

Ман сохтани маҷмӯи ададҳо ва ба гурӯҳҳо ҷудо кардани онҳоро меомӯзам.

1.

Дӯстони ман.

Моҳина

Саттор

Зилола

Ситора

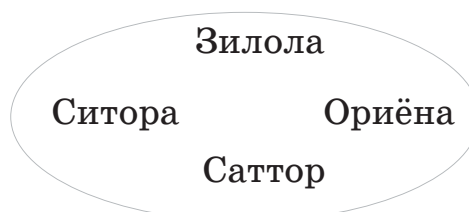

Ориёна

Ин бачаҳоро ба ду маҷмӯъ ҷудо кардан мумкин аст.

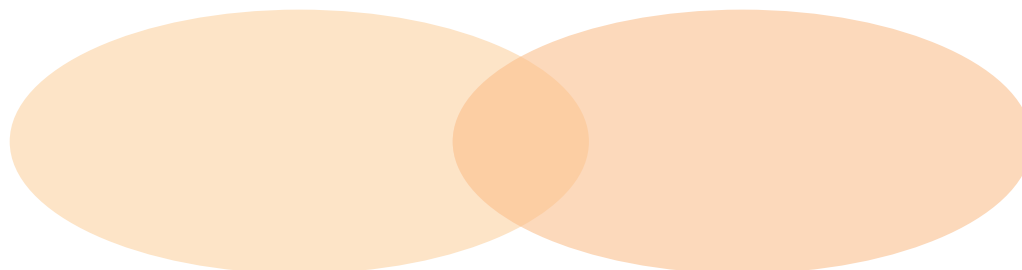
айнак меандозад

сарпӯш доранд

Кӣ ба ҳар ду гӯруҳ мансуб аст? Номи онҳоро ба давраҳо нависед. Ба дафтарадон давраҳоро кашед. Номи кадоми онҳо дар нуқтаи буриши давра навишта мешавад?

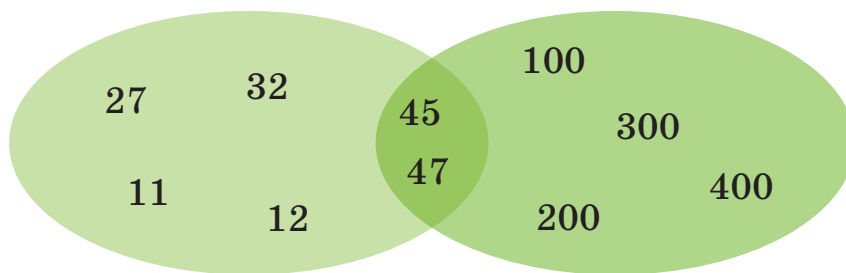

айнак меандозад

сарпӯш доранд

Ҳар ду маҷмӯъ ягона умумият дорад. Онро нуқтаи буриши давра меноманд. Саттор дар қисми умумии маҷмӯъ ҷонгир аст. Чунки ӯ айнак меандозад ва сарпӯш низ дорад.

2. Ададҳои ба маҷмӯи ададҳои дурақама тааллуқдорро номбар кунед. Ададҳои аз 40 калон гӯед. Дар нуқтаи буриш чӣ гуна ададҳо ҷойгиранд?

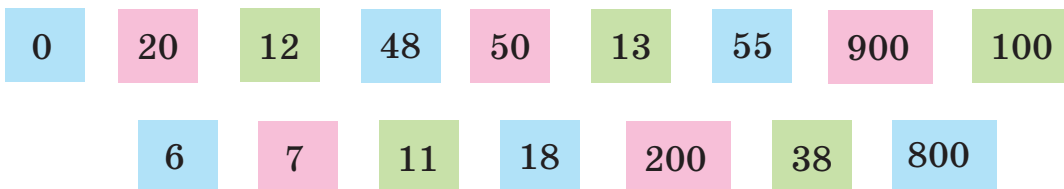
Маҷмӯи ададҳои дурақама

Маҷмӯи ададҳои аз 40 калон

3. Ба ададҳои дар карточка додашуда нигоҳ кунед. Маҷмӯи ададҳоро созед:

- а) Дурақама.
- б) Якрақама.
- в) Ададҳои аз 50 калон.
- г) Садиҳои пурра.

Дар ҳар як мавзӯ чандтоғӣ элемент мавҷуд аст?

4. а) Ададҳоро ба дақиқо баргардонед: 89, 67, 58, 29, 78, 99, 59, 57.

б) Ҳисоб кунед.

$13 + 19$	$43 + 29$	$73 - 29$	$83 - 29$	$31 + 59$
$25 + 29$	$65 + 29$	$65 - 49$	$42 - 19$	$57 + 29$
$37 + 39$	$37 + 29$	$95 - 79$	$98 - 49$	$58 - 39$

7. Муқоиса кунед.

$$90 - 19 * 37 + 19$$

$$85 - 19 * 69 + 24$$

$$85 - 9 * 57 + 39$$

$$49 + 25 * 72 - 9$$

Фикри рост ва дурӯғ

Олами ҳайвоноти ман

Ман фарқ кардани рост ва дурӯғро ёд мегирам.

1. Ба расм нигоҳ кунед. Ҳайвонҳои додашударо ба кадом гурӯҳ чудо кардан мумкин? Фаҳмонед.

Ҳақиқат аст?

Дар расм фақат ҳайвонҳои хонагӣ тасвир шудааст.

Дар расм фақат ҳайвонҳои ёбӣ тасвир шудааст?

Дар расм ҳайвонҳои хонагӣ ва ёбӣ тасвир шудааст.

2. Бозии «Фикр кунед, ёбед!» Як ҳайвонро интихоб карда аъзои гурӯҳро пинҳон кунед. Барои аниқ кардани ҳайвон, бачаҳои гурӯҳи дигар навбат ба навбат бо 5 савол муроҷиат мекунанд. Ба савол фақат ҷавоби “ ҳа ” ва “ не ” дода мешавад. Пас аз он тарафи муқобил ҳайвонҳои пинҳоншударо аниқ мекунанд.

Рост ё дурӯғ будани фикрро аз ҷумла муайян мекунем.

3. Ҳар як фикрро хонда, ҷавоби рост ва дурӯғро ёбед.

Хирс – ҳайвони ёбой.	
Гепард – ҳайвони ҳонагӣ.	
Дар Қазоқистон хорпушт зиста наметавонад.	
Гов ба мо шир намедиҳад.	
Сағ ба одам одат намекунад.	

Фикрҳои рост ва дурӯғ созед.

4. Меҳрӣ аз дӯсташ пурсид, ки дар хонашон кадом ҳайвонҳо ҳаст? Ҷавоби ӯро ба ҷадвал ҷойгир кард. Ҷадвалро истифода бурда, фикри рост ва дурӯғро созед.

						
Муҳайё	+	+		+		
Меҳрӣ	+		+	+		
Лола					+	+
Завқия		+		+	+	+
Сайёра	+		+	+		
Шафоат	+		+		+	+
Хуршеда		+		+	+	+
Муқаддас	+		+	+		
Гулноза		+		+		
Озода	+		+		+	

5. Ҳисоб кунед.

$57 + 3$

$9 + 42$

$19 + 9$

$7 + 28$

$33 + 8$

$42 + 6$

$7 + 53$

$48 + 5$

$9 + 57$

$8 + 32$

$31 + 9$

$6 + 26$

$74 + 9$

$8 + 76$

$26 + 8$

Фикри рост ва дурӯғ

Олами ҳайвоноти кишвари худро меомӯзам

Ман фарқ кардани фикри рост ва дурӯғро ёд мегирам.

1. Ба суратҳо назар андозед. Рост ва дурӯғ будани фикрро аниқ кунед.

Фикри рост ва дурӯғро созед.

Санавбар – растани бисёрсола.

Лола – дар саҳро намесабад.

Саксаул – растани биёбонӣ.

Эделвейс – дар саҳро намесабад.

2. Фикр рост аст?

Ададҳои 25 ва 9 ба 34 баробар аст.

Чамъи ададҳои 48 ва 5 аз 50 калон аст.

Адади 80 аз адади 65 зиёд нест.

Адади 70 аз адади 65 хурд нест.

Ҳосили тарҳи адади 100 ва 28 ба 62 баробар.

Калимаи «НЕ», -ро истифода набурда фикри ростро созед.

Баръакси онро тартиб диҳед.

3. Ифодаҳо созед ва ҳал кунед.

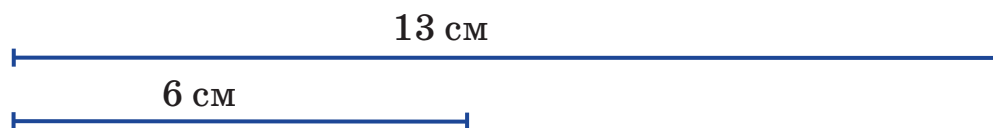
а) Ба боғи ботаникӣ 24 нафар хонандаи синфи 1 ва назар ба онҳо 18 нафар зиёд хонандагони синфи 2 зиёдтар омаданд. Ҳамагӣ чанд талаба ба боғи ботаникӣ омаданд?

б) Сайри боғи ботаникӣ 1 соат 30 дақиқа давом дод. Аз он 30 дақиқа ба гӯш кардани роҳнамо, 25 дақиқа ба тамошо кардани гулзор, боқимондаш ба тамошои боғ сарф шуд. Сайри боғи ботаникӣ чӣ қадар вақт давом дод?

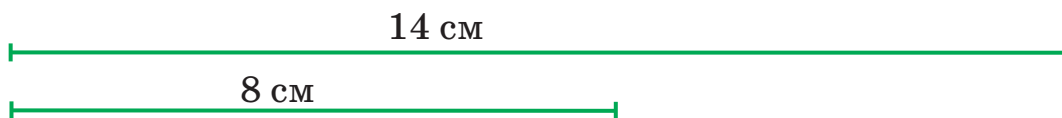
в) 16 нафар одам дар сайргоҳ буд. Боз ба сайргоҳ 9 духтарча ва 12 писарон омаданд. Дар сайргоҳ ҳамагӣ чанд нафар одам будааст?

4. Порчаи болоӣ чӣ қадар дароз аст? Порчаи поёни чӣ қадар кӯтоҳ аст?

а)

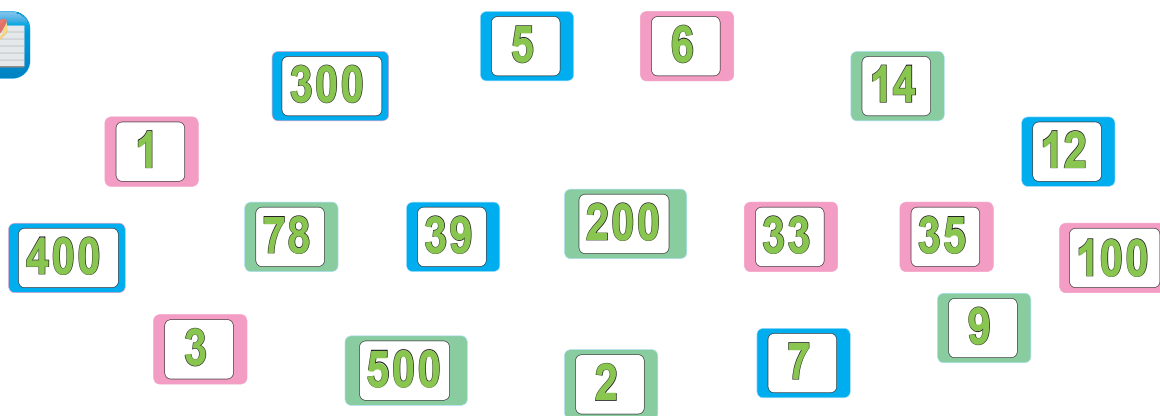
б)

Дар баробари ҳар як чуфти хурди порчаҳо хат кашед.

5. Ададҳоро ба 3 маҷмӯъ ҷудо кунед. Онҳоро ба дафтар нависед.

Намунаи комбинатсияи «сетогӣ»

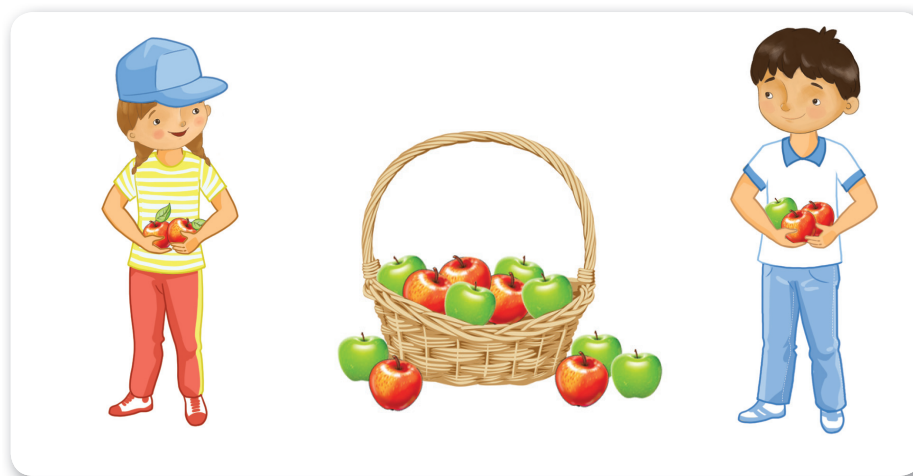
Табиати кишвари ман

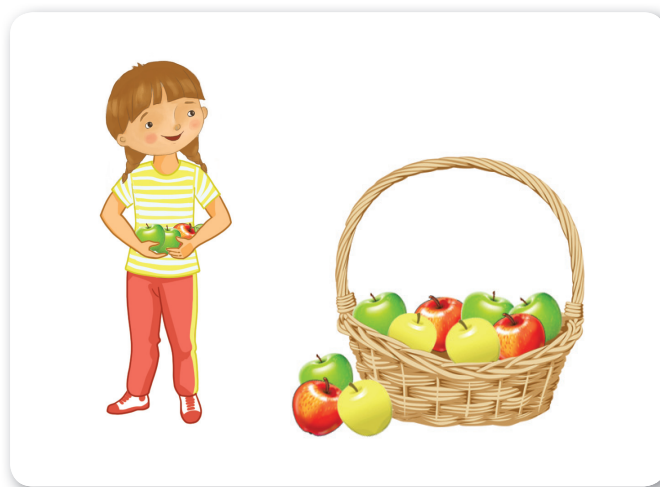
Ман аз ашёҳои муҳиту атроф «сетогӣ» тартиб додани варианти комбинатсияҳоро меомӯзам.

1. Дар сабад себи сурх ва сабз ҳаст. Агар аз он 2-то себ гирифта шавад, ранги он себҳо чӣ гуна бошад? Агар 3-то себ гирифта шавад, ранги онҳо чӣ гуна шуданаш мумкин?

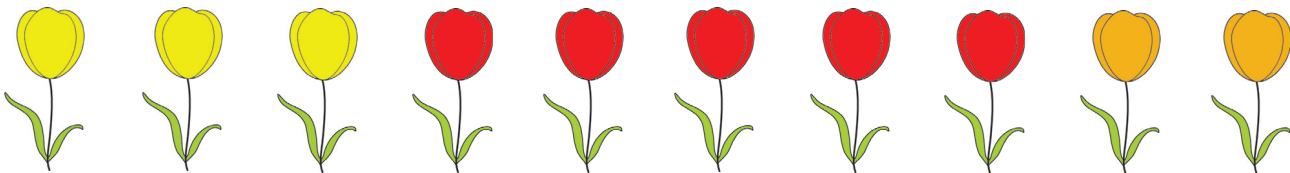

Дар сабад себи сурх ва сабз ҳаст. Агар себ гирифта шавад, ранги он себҳо чӣ гуна шуданаш мумкин?

2. Дар Қазоқистон хелҳои гул бисёр аст. Гулпарвар 10 дона лола дорад: 3 дона зард, 5 дона сурх, 2 дона сурхи зардчатоб. Гулҳоро ранг кунед.

Чӣ гуна гулдаста сохтани гулпарварро аз се гули лолаи зерин нишон диҳед.

3. а) Дар боғи шаҳр 15 дона ниҳоли арча ва 24 дона тут шинонданд. Ба 13 дона ниҳол об доданд. Чӣ қадар дарахт беоб монд?

б) Хонандагон барои ба замин шинондан 55 ниҳол тайёр карданд. Онҳо 12 дона ниҳоли тут шинонданд. Ҳамагӣ чӣ қадар дарахт шинонда шуд?

4. Мисолҳоро ҳал кунед.

$$15 + 12 + 35$$

$$23 + 17 + 45$$

$$34 + 26 - 16$$

$$(34 + 25) - 14$$

$$60 - (35 + 15)$$

$$60 - (50 + 3)$$

5. Ҳисоб кунед.

$$35 + 65$$

$$100 - 17$$

$$44 + 26$$

$$90 - 25$$

$$80 - 36$$

$$100 - 51$$

$$28 + 62$$

$$71 + 29$$

$$58 + 12$$

$$100 - 64$$

$$47 + 53$$

$$70 - 56$$

Чамъ овардани маълумот

Комёбиҳои кишвари ман

Ман чамъ овардани ахборот, онҳоро ба тартиб овардан, сохтани ҷадвал ва диаграммаҳоро меомӯзам.

1. Ба диаграмма нигаред. Аз он чиро фаҳмидед?

Дар подаи ҷӯпон гӯсфанд, кучқор ва баррачаҳои рангаш 2 хел ҳаст.

Аз рӯи диаграмма ба саволҳо ҷавоб диҳед. Дар пода ҳамагӣ чӣ қадар гӯсфанди сиёҳ ҳаст? Чанд сар гӯсфанди сафед ҳаст?

Ибораҳои “ чӣ қадар зиёд ” ва “ чӣ қадар кам ”-ро истифода бурда саволҳои навбатиро тартиб диҳед.

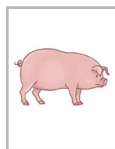
7						
6						
5						
4						
3						
2						
1						

2. Стикерҳоро истифода бурда диаграммаҳо созед. Дар ин ҷо кадом ҳайвонҳо дода шудаанд? Аз рӯи намуна онҳоро ба тартиб дароред.

7						
6						
5						
4						
3						
2						
1						
	Ҳайвонҳои калони хонагӣ	Ҳайвонҳои калони ёбӣ	Ҳайвонҳои хурди хонагӣ		Ҳайвонҳои хурди ёбӣ	

Ҷонваронро аз рӯи шумора муқоиса кунед.

Дар кишвари шумо чӣ гуна ҳайвонҳо ҳастанд?

3. Аз супориши №2 маълумотҳо чамъ кунед. Барои қатор ва сутунҳои Керолл кадом калимаҳоро ҳамчун мавзӯ мегиред?

4. а) Масъалаҳоро ҳал кунед.

Дар урдугоҳи тобистона дар моҳи июн аз деҳаи мо 35 бача истироҳат карданд. Дар моҳи август бошад, назар ба онҳо 5 бача зиёдтар дам гирифтанд. Ҳамагӣ чанд бача дар урдугоҳи тобистона истироҳат намудааст?

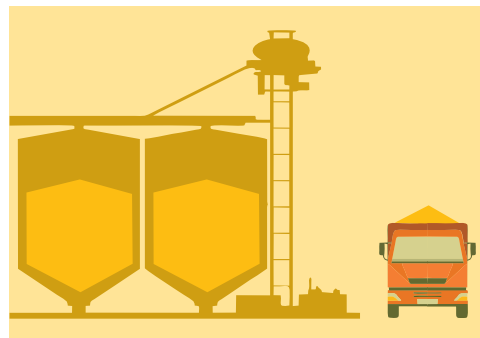
б) Масъаларо хонед. Ин масъала ба масъалаи дар боло додашуда чӣ алоқамандӣ дорад?

Дар урдугоҳи тобистона аз деҳаи мо 75 бача истироҳат карданд. 35 бача дар моҳи июн ва дигарон дар моҳи август дам гирифтанд. Дар моҳи август назар ба моҳи июн чӣ қадар бача дам гирифтааст?

Июл – 35 б.
Август – ?, 5 б. зиёд

Июл – 35 б.
Август – ? б. } 75 бача } ? зиёд

5. Масъаларо ҳал кунед. Аз гандумзор ба элеватор 64 с гандум фиристоданд. Рӯзи аввал 10 с, боқимондашро рӯзи дигар фиристоданд. Рӯзи дуюм чӣ қадар гандум чамъ оварда бошанд?

Мустаҳкамкунӣ

Дастовардҳои кишвари ман

Ман чамъ овардани маълумот, онро ба тартиб даровардан, сохтани ҷадвал ва диаграммаро меомӯзам.

1. Дар гурӯҳи худ пурсиш гузаронед, ки кадом меваҳоро дӯст медоранд. Ба як варақ ҷадвал созад. Ба қаторҳои додашуда стикерҳо часпонед, ки дар онҳо ному насаб сабт шуда бошад.

ки дар онҳо ному насаб сабт шуда бошад.

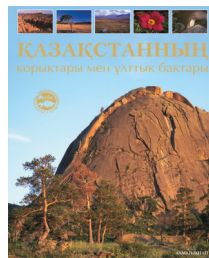

2. Ҳамсинфони шумо хондани кадом китобҳоро дӯст медоранд, пурсиш гузаронед.

1

2

3

4

5

6

Проведи опрос и узнай, какие книги любят читать твои одноклассники.

3. Дар қуттии калони рассом рангҳои сафед ва сурх ҳаст.

а) Рассом бояд аз қуттӣ 2 хел ранг гирад. Ранги онҳо чӣ гуна бошад? Рангҳои имконпазиро бо рангҳои мувофиқ ишора намоед.

1	2	3	4	5
○ ○	○ ○	○ ○	○ ○	○ ○

б) Рассом бояд аз қуттӣ 3 хел ранг гирад. Ранги онҳо чӣ гуна бошанд? Рангҳои имконпазиро бо рангҳои мувофиқ ишора намоед.

1	2	3	4	5
○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○

4. Оиша 4-то сурх ва 3-то сабз мӯҳра дорад. Оиша бояд аз се

мӯҳра маҷмӯъ созад.

○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○
○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○

5. Аз рӯи бузургиҳо ифодаҳо созед.

$$70 \text{ дақ.} = \square \text{ соат } \square \text{ дақ.}$$

$$5 \text{ дм } 6 \text{ см} = \square \text{ см}$$

$$29 \text{ дм} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$$

$$1 \text{ соат } 30 \text{ дақ.} = \square \text{ дақ.}$$

$$67 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$$

$$8 \text{ дм} = \square \text{ см}$$

6. Тез ҳисоб кунед.

$$22 + 18$$

$$41 + 19$$

$$23 + 27$$

$$25 + 26$$

$$24 + 17$$

$$25 + 18$$

$$28 + 34$$

$$48 + 93$$

$$49 + 21$$

$$28 + 67$$

$$55 + 35$$

$$23 + 66$$

$$46 + 54$$

$$56 + 42$$

$$53 + 37$$

$$59 + 35$$

7. Масъаларо бо савол пурра намоед, то ки бо ду амал ҳал гардад.

а) 38 хонаи шаҳри моро соли гузашта таъмир намуданд, имсол назар ба он 12 маротиба зиёдтар таъмир карданд.

б) Дар фасли баҳор 36 ниҳоли хадангро дар парк шинонданд, ки ин нисбат ба ниҳоли сафедор 21 маротиба кам аст.

Ҷадвал ва диаграммаҳо

Хелҳои нақлиёти шаҳри ман

Ман ҷамъ овардани маълумот, онро ба тартиб даровардан, сохтани ҷадвал ва диаграммаро меомӯзам.

1. Диаграмма созад. Дар расм чанд мошин ҳаст? Чӣ гуна хелҳои мошин тасвир шудааст?

2. Масъалаҳоро ҳал кунед.

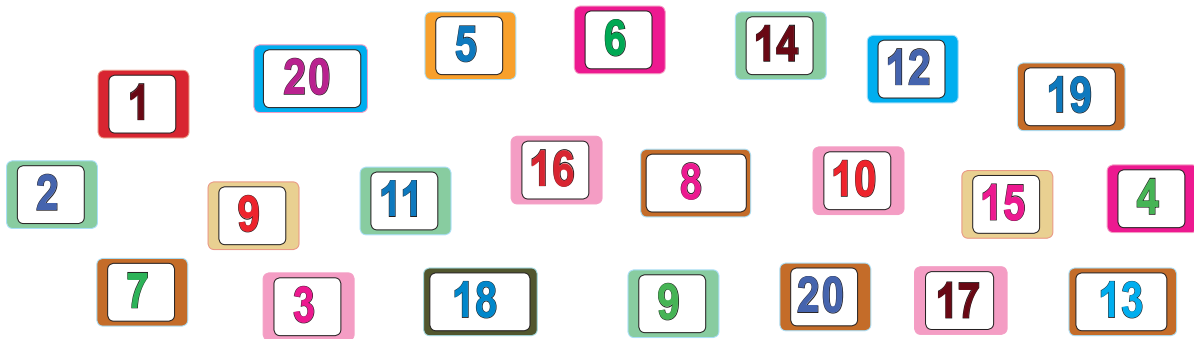
а) Ба автобуси хурд 18 мусофир меғунҷад, ба автобуси калон бошад, аз 22 зиёд одам ҷойгир мешавад. Ба ҳар ду автобус ҳамагӣ чанд мусофир меғунҷад?

б) Дар истгоҳ 12 мошини сабукгард, аз он 9-то зиёд автобус ҳаст. Мошини сабукгард ва автобус чӣ қадар бошад, ҳамон қадар таксӣ ҳаст. Ҳамагӣ дар истгоҳ чанд таксӣ ҳаст?

3. Ба диаграмма дар бораи ададҳои аз 0 то 20 маълумот ҷамъ кунед.

	Якрақама	Дурақама
Рақамҳои 0, 2, 4, 6, 8 ҳаст.		
Рақамҳои 1, 3, 5, 7, 9 ҳаст.		

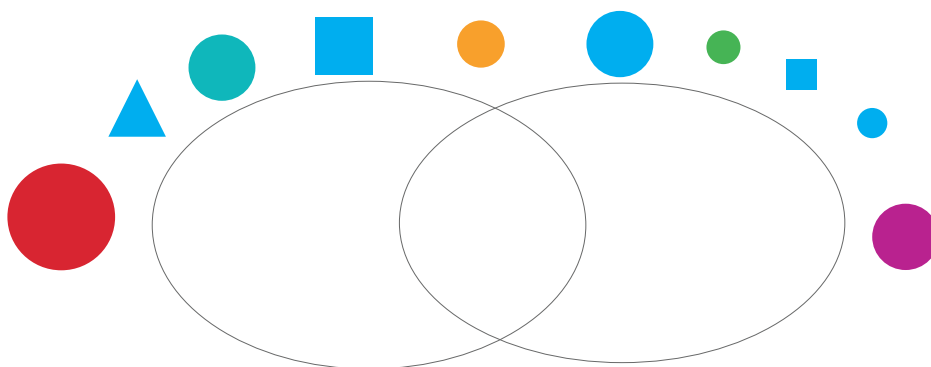

4. Ҳисоб кунед.

$23 + 4$	$23 + 9$	$11 + 17$	$14 + 18$	$60 - 7$
$28 + 8$	$23 + 7$	$15 + 16$	$18 + 12$	$40 - 8$
$25 + 5$	$27 + 2$	$12 + 19$	$17 + 15$	$90 - 4$

5. Аз қоғаз ҳамин хел фигураҳо буред. Бо воситаи фигураҳо ду маҷмӯи бурандари пурра намоед.

Маҷмӯи квадратҳо Маҷмӯи давраҳо

Шумо ба мақсад расидед, санчед:

Ман дар асоси намуна сохтан ва тақсим кардани маҷмӯро донистам.

Маҷмӯъ ва элементҳои онро бо ҳарфҳои латинӣ ишора карда метавонам.

Ман ба маҷмӯъ тааллуқ доштан, буриш ҳосил кардан, якҷоя кардан, ба маҷмӯъ таалуқ доштан ё тааллуқ надоштанро медонам, барои ишора намудани онҳо аломатҳои \in ва \notin -ро истифода мебарам.

Ман бо ёриии диаграмма тасвир намудани маҷмӯро омӯхтам.

Ман рост ё дурӯғ будани фикрро аниқ мекунам. Фикрҳои рост ва дурӯғ сохта метавонам. Аз ашёҳои атроф нусхаи комбинатсияи “сетогӣ” сохта метавонам.

Ман ҷамъ овардани маълумот, онро ба тартиб овардан, сохтани ҷадвал ва диаграммаро медонам.

ДОНИСТАН

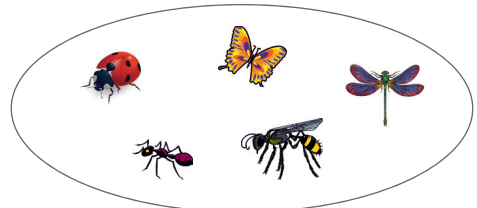
Ба маҷмӯъ тааллуқ доштани элементҳоро муайян карда метавонам.

Рост ё дурӯғ будани фикрро аниқ карда метавонам.

Дар маҷмӯи гулҳо чанд элемент ҳаст?
Аз рӯи ишора онҳоро ба дафтар нависед.

Элементҳои маҷмӯи гулҳо: _____

Элементҳои маҷмӯи ҳашоратҳо: _____

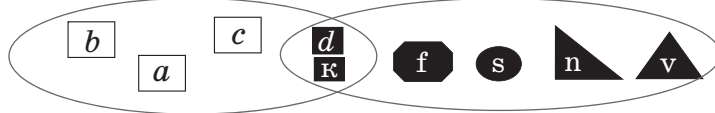
Фикрҳои ростро ишора намоед:

- Маҷмӯи ҳашоратҳо 3 элемент дорад.
- Маҷмӯи ҳашоратҳо 5 элемент дорад.
- Мохолақ ба маҷмӯи ҳашоратҳо дохил намешавад.
- Занбӯр ба маҷмӯи гулҳо дохил намешавад.

ФАҲМИДАН

Дар диаграмма чӣ тарз ишора кардани маҷмӯъ ва элементҳои онро медонем. Ишораҳои \in ва \notin -ро медонем ва истифода мекунем.

Номи маҷмӯъро гӯед? Номашро нависед. Ҳамаи элементҳои дар як вақт ба элементҳои А ва В тааллуқ дошта метавонанд, нависед.

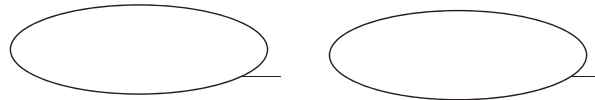

Ба ду маҷмӯъ \in _____
Ба маҷмӯъ \notin _____.

КОР ФАРМУДАН

Ҳангоми навиштани рақамҳо аз рӯи шумора ба маҷмӯъ тақсим карда ва сохта метавонем.

Ададҳоро номбар кунед, ба он элементҳо, ададҳоро нависед? Маҷмӯе, ки шумораи элементҳояш бисёр аст, ранг кунед.

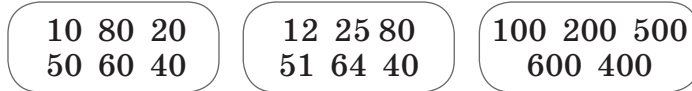

25, 1, 20, 12, 3, 14, 6, 9, 56, 0, 11

ТАҲЛИЛ КАРДАН

Маҷмӯъро таҳлил ва номбар мекунем.

Номи маҷмӯъҳоро гӯед.

Маҷмӯъҳои элементҳояшон якхела ҳастанд ё не? Ин элементҳоро бо хат ишора карда нишон диҳед.

ҶАМЪБАСТ КАРДАН

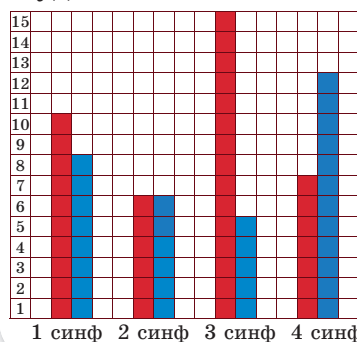
Аз ашёҳои муҳити атроф варианти комбинатсияҳои «сетогӣ»-ро сохта метавонем.

Агар Азиза 3 гули сурх ва 4 гули зард парвариш карда бошад, барои сетогӣ интихоб кардан чанд нусха мавҷуд аст. Ҷадвал бӯйича диаграмманинг тўғри тuzилганлигини текширинг.

БАҲО ДОДАН

Ба дуруст будани маълумотҳои дар ҷадвал ва диаграмма додасуда баҳо дода метавонем.

Санҷед, ки диаграмма аз рӯи ҷадвал дуруст сохта шудааст.

	1-ум синф	2-юм синф	3-юм синф	4-ум синф
Духтарон	10	7	15	12
Писарон	8	6	6	7

■ писарон
■ духтарон

Хатогириро ёбед.

МУНДАРИҶА

Хонандаи мӯхтарам!	3
--------------------------	---

Қисми 2 А. ҶАМЪ ВА ТАРҶ КАРДАНИ АДАДҶОИ ДУРАҚАМА. САДИҶО. ҲИСОБҶО.

Ададҷои натуралӣ ва	4
Садӣ – воҳиди нави шумор	6
Ҷамъ ва тарҷ кардани садӣҷо	8
Бузурғиҷоро ҷамъ ва тарҷ мекунем	10
Бо тарзи мувофиқ ҷамъ ва тарҷ мекунем. Бо тарҷҷои гуногун ҳал кардан	12
Алгоритми ҷамъ ва тарҷ кардани ададҷои дурақамаи $32 + 45, 77 - 32$	14
Алгоритми ҷамъ ва тарҷ кардани ададҷои дурақамаи $46 + 14, 60 - 14, 82 + 18, 100 - 82$	16
Ҳалли масъалаҷо	18
Алгоритми ҷамъ ва тарҷ кардани ададҷои дурақамаи $15 + 28, 43 - 15$	20
Ҳалли масъалаҷо	22
Ҷамъбаст	24
Худро санҷед!	26

Қисми 2 В. БУЗУРҶИҶО ВА ВОҶИДҶОИ ОНҶО

Рақамҷои римии то 12	28
Бузурғиҷо	30
Бузурғиҷо	32
Вақт. Воҳидҷои вақт	34
Худро санҷед!	36

Қисми 2 С. ИШОРАИ ЭЛЕМЕНТҲОИ МАЧМҮЪҲО

Аломатҳои \in ва \notin	38
Якҷоя ва тақсим шудани маҷмӯъ	40
Маҷмӯи ададҳо	42
Фикри рост ва дурӯғ	44
Фикри рост ва дурӯғ	46
Намунаи комбинатсияи «сетогӣ»	48
Ҷамъ овардани маълумот	50
Мустаҳкамкунӣ	52
Ҷадвал ва диаграммаҳо	54
Худро санҷед!	56

Учебное пособие

**Акпаева Асель Бакировна
Лебедева Лариса Анатольевна
Минжасарова Маржан Жангазиновна**

МАТЕМАТИКА

Қисми 2

Китоби дарсии синфи 2 барои мактаби умумитаълимӣ

(на таджикском языке)

Методист	<i>О.С. Дзержинская</i>
Редактор	<i>А.А. Альмурсина</i>
Художник	<i>А. Алимбаева</i>
Перевод таджикского текста	<i>М. Кариев, Р. Хамитов, Р. Садирдинова</i>
Компьютерная верстка таджикского текста	<i>Г.А. Утеновой</i>

ИБ №7346

Подписано в печать 26.06.2017 г.
Формат 84×108 ¹/₁₆. Печать офсетная.
Гарнитура «SchoolBook». Бумага офсетная.
Физ. п.л. 3,75. Усл. п.л. 6,3. Усл. кр. отт. 15,0.
Тираж 500 экз. Заказ №

Республика Казахстан,
ТОО «Алматыкітап баспасы»
050012, г. Алматы, ул. Жамбыла, 111,
тел. (727) 250 29 58; факс: (727) 292 81 10.
e-mail: alkitap@intelsoft.kz
www.almatykitap.kz

Издательство «Жазушы»
050009, г. Алматы, пр. Абая, 143,
тел. (727) 394 41 55; факс: (727) 394 41 64.
e-mail: zhazushi@mail.ru

ISBN 978-601-200-584-4

9 786012 005844